

SLOVANSKÁ VZÁJOMNOSŤ

ᚱᚱᚩᚦᚱᚹᚿ ᚠᚠᚦᚳᚳᚳᚱᚳᚱᚳᚳᚳ
СЛОВАНСКА ВЗАИОМНОСТЬ

ROČNÍK XVI. ČÍSLO 2 JÚN 2016

OBSAH

KORENE A TRADÍCIE

S. Bajanič: Pietna spomienka -97.výročie tragickej smrti gen.Štefánika	5
S. Bajanič: Štúrov duch v Rusku	7
J. Hlavienka: Advokát Slovanstva	9
Z. Pavelcová: Vpísaný zlatým písmom do slovenských i matičných dejín	12

PRIESTOR SLOVA

Viliam Hornáček: Nadčasová autorita	15
Bratislavské memorandum Slovanstvu a svetu	24
S. Makara: Memento slova	28
B. Jakemenko: Katyň	33
N.F. Lavrynenko: O narastajúcom zhoršovaní situácie na Ukrajine	36
J. Handžárik: Antisemitizmus či filosemitizmus	37
B. Bodacz: Americký ostreľovač	39

KULTÚRA V TOKU ČASU

M. Eliáš: Matice slovanských národov v súčasnosti	45
M. Dronov: Slovanské štúdie v Rusku	52
J. Handžárik: Dôstojná spomienka na obete	56
J. Tužinský: Človek vo večne nechránenom priestore	57
Prečítali sme si v Literárnom /dvoj/týždenníku a odporúčame	60

ROZHOVOR

- s Petrom Staněkom : Kapitalizmus je smrť, migrácia nás zničí	61
- s Emíliou Hrabovcovou: Epochálne poslanstvo z Havany	68

ZAVIJALO NÁS

V Bratislave bolo otvorené Ruské centrum	70
Vedecký zborník Slováci v zahraničí	72

<i>JUBILEÁ</i> : Michal Eliáš: Jubileá v 2. štvrtroku 2015	74
---	----

SLOVANSKÁ VZÁJOMNOSŤ, ročník XVI., číslo 2.

Vychádza štyri razy do roka

Vydáva Rada Združenia slovanskej vzájomnosti.

Výtvarný návrh obálky: Ladon©

Predseda redakčnej rady: Doc.Dr. Jozef Mravík, CSc., šéfredaktor: Július

Handžárik

Adresa redakcie: Dobšinského 16, 811 05 Bratislava, č. tel. 02/52491861,

e-mail: zsv@mail.t-com.sk, www.ozzsv.sk

ISSN 1335-9010, evidenčné číslo: MK SR EV1234/08. Vyšlo v júni 2016.

KORENE A TRADÍCIE

Pietna spomienka pri príležitosti 97. výročia tragickej smrti generála Dr. M. R. Štefánika

Pri príležitosti 97. výročia tragickej smrti gen. dr. M. R. Štefánika a jeho talianskeho sprievodu 4. mája 1919 v Ivanke pri Dunaji sa uskutočnil 26. ročník Vlasteneckej pochôdzky po slovenskom juhu, na trase štefánikovských pomníkov Šamorín, Dunajská Lužná, Ivanka pri Dunaji, za účasti 850 až 900 žiakov a študentov, pedagóg a ich hostí, ktorý sa zakončil pri mohyle tragédie v Ivanke pri Dunaji dňa 3. mája 2016. Za účasti takmer 450 účastníkov pozdravili pietnu spomienku osobitným prejavom prezident SR Andrej Kiska a za Slovákov žijúcich v zahraničí predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský. Na záver pietnej spomienky, ktorú už 26 rokov organizujú Miestne odbory Matice slovenskej, obecné úrady, základné a stredné školy uvedených obcí, v ostatných rokoch aj Svetové združenie Slovákov v zahraničí a Združenie slovenskej vzájomnosti prijali účastníci spoločné Memorandum určené predstaviteľom vlády SR, NR SR, a prezidentovi SR pri príležitosti Predsedníctva SR v EÚ v roku 2016.

Stanislav Bajaník
tradičný iniciátor a moderátor pietnej spomienky

Memorandum

(Výzva zodpovedným doma aj v Európskej únii)

účastníkov 26. ročníka pietnej spomienky na tragickú smrť gen. dr. Milana Rastislava Štefánika a jeho talianskeho sprievodu v Ivanke pri Dunaji 3. mája 2016

My, účastníci pietnej spomienky oslovujeme a žiadame predstaviteľov SR, aby v rámci nášho Predsedníctva v EÚ v r. 2016 :

1/ Vo všetkých rozhodujúcich úkonoch a výkonoch pamätali na akútne potreby ochrany a obrany slovenskej identity, suverenity, perspektívy v rámci spoločných projektov EÚ v roku 2016.

2/ Rešpektovali slovenské duchovné, kultúrne a historické tradície v širokom spektre európskeho globalizmu, liberalizmu, ktoré striehnú aj na stabilitu slovenského národného a duchovného fenoménu v našom prostredí.

3/ Pamätali na ochranu identity Slovákov v zahraničí ako integrálnej súčasti slovenského národa v zmysle Ústavy SR a pomohli ich prezentácii na Slovensku, v Európe i vo svete.

V duchu Štefánikovho hesla: „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem“ vám ako jeho politickým nasledovníkom z tohto historického miesta pripomíname jeho nezištné zásluhy, obety a obete o náš národ, Slovanov, Európu, demokratický a pokojný svet v zložitých európskych a svetových pomeroch.

V Ivanke pri Dunaji 3. mája 2016

Za dlhoročných organizátorov a účastníkov:

Stanislav Bajaník, v.r.
MO Matica slovenská Dunajská Lužná

Ivan Šchreiner, v.r.
starosta ObÚ Ivanka pri Dunaji

Jozef Šimonovič, v.r.
Matica slovenská

Jozef Mravík, v.r., Edita Dürrerová, v.r.
Združenie slovanskej vzájomnosti

Vladimír Skalský v.r.
Svetové združenie Slovákov v zahraničí

Štefan Jurčík, v.r.
ObÚ Dunajská Lužná

Eva Jandačková, v.r.
MO MS Šamorín

Štúrov duch v Rusku

Stanislav Bajaník

Takmer sto rokov (1915) po narodení Ľudovíta Štúra sa napojili Slováci na jeho odkaz nielen v Amerike, ale i v Rusku. Na jednej i druhej strane oceána sa mobilizovali, aby presvedčili budúce víťazné mocnosti I. svetovej vojny, ako zdôraznila najmä Slovenská liga v Amerike (1914), „*dosiahnuť čo je potrebné voľným sebaurčením, vývinu a pestovaniu samostatnej jednotky, ktorá má podiel nielen na odboji, ale i spoluúčasti v geograficko-politickom delení Európy*“. Obe slovenské bojové a vystaňovalecké enklávy nadväzovali na ducha Liptovských žiadostí 1848, štúrovského Memoranda cisárovi vo Viedni (1849), kde odvážne už na pozadí zatykača či trestu smrti žiadali (Štúr, Hurban, Hodža) osamostatnenie Slovenska (gesondere Konstitutierung der Slowakei). Tomu sa prihlásili aj matiční Memorandisti požiadavkou na „OKOLIE“ (1861 v Martine), slovenský odboj, légie v Európe, najmä v Rusku (takmer 71 000 dobrovoľníkov pocítilo Sibír). Nešlo o zanedbateľný slovenský národný pohyb.

Memorandum Slovenskej ligy v Amerike (1914), Memorandum Slovenskej sekcie I. správy Zväzu Česko-slovenských spolkov v Rusku (prelom roka 1914-1915) v Petrohrade, jednoznačne požadujú akceptovať budúci stav Slovenska po I. svetovej vojne vo forme so všetkými právami a náležitosťami, ktoré vyplývajú z národných práv. Rozhodnejší americkí Slováci už volali po osamostatnení Slovenska, odtrhnutí sa od Uhorska a práve ponechať spojeneckým veliteľstvám a našim predstaviteľom (Česko-slovenská národná rada) možnosť, aby o osude Slovenska rozhodli víťazné mocnosti. Významný podiel na tejto oslobodeneckej vlne mali aj slovenské spolky v Rusku, i sám ruský cár, ktorý sľúbil Slovákom podporu. Už v decembri 1914 volali slovenskí legionári v Rusku, po samostatnom slovenskom pluku v rámci česko-slovenských légii v Rusku, čo sa aj stalo na čele s predsedom petrohradskej sekcie vyššie uvedeného zväzu, kysuckým drotárom z Veľkého Rovného, Jozefom Džavíkom, o i. už aj podnikateľom v Rusku. J. Džavík, J. Milučký a B. Pavlů vypracovali požiadavku na slovenskú autonómiu v rámci budúceho Česko-slovenska: „*Slováci Petrohradskí naplnení súc povedomím slavianskej vzájomnosti, žiadajú si oslobodenie slovenského národa zpod maďarského jarma a pripojenie Slovenska ako autonómnej časti budúceho česko-slovenského štátu.*“

Stalo sa tak po malom divadelnom incidente, vyhrážke jedného Čecha pri hre Bača v Petrohrade: „*My vás po válce počestíme a bude to dobré...*“. Dohoda vyústila do zápisu Správy Zväzu česko-slovenských spolkov č. 165 z 25.5.1915, kde sa jasne nastoľuje požiadavka budúcej samosprávy či autonómie Slovenska.

Súčasne napriek predchádzajúcej iniciatíve a vytvorení fikcie „jednotného československého národa“, Zväz česko-slovenských spolkov v Rusku 16. mája 1915 v Proglásení utvrdzuje legionárov, diplomaciu a mocnosti, že považuje za samostatnú politickú zásadu, aby v budúcom kráľovstve česko-slovenskom (ešte bez republiky – S.B.) vedľa hlavného snemu bol zriadený Snem krajský pre zvláštne veci Slovenska, že Slovensko v politickom a jazykovom ohľade má byť samosprávne: „*Politická a jazyková samospráva Slovenska, nech je zaručená základnými zákonmi budúceho kráľovstva*“.

Sám ruský cár, ktorého o tom slovenská delegácia informovala prisľúbil, že ak bude môcť, bude tak ako víťazná moc konať. Aj všetko toto predchádzalo neskoršiemu Kyjevskému zápisu (1916) a do istej miery aj nadviazalo na ruskú finančnú pomoc štúrovskému hnutiu v zápasoch za slovenské oslobodenie v revolučných rokoch 1848-1849. Ruský vklad do národno-oslobodzovacích zápasov Slovákov v 19. a 20. storočí niesol aj znaky rusko-slovenských vzťahov, známych kollárovskou a štúrovskou generáciou v 19. storočí. Nezanedbateľnou skutočnosťou je aj historický fakt, že štúrovský emancipačný zápas formuloval programové východisko aj Slovensko-ruskému spolku pamäti Ľudovíta Štúra v r. 1915 (Moskva, A.J. Aksenov – Ruská Mysľa, J. Zachar – Ležiakovo, I. Draxner – Tisovec, E. Králiček – Ružomberok, Dr. J. Kopták – Trenčín, D. Makovický – Ružobmerok, J.M. Sokolov – Moskva, I.N. Piutčev – cársky komorník, L.M. Saviolov – predseda, generál, cársky komorník V. Duchay – predseda, Blatnica, J. Hraško – Ležiakovo, J.A. Zboňovský – Svätý Martin) na ich presadzovanie úplnej samostatnosti Slovenska po skončení vojny.

V Rusku, v Moskve, ako je známe sa po 100 rokoch obnovil v roku 2015 štúrovský spolok a zaradil sa do sústavy dlhoročných štúrovských stôp v zahraničí. Základná premisa Ľ. Štúra o prednosti národa pred akýmkoľvek spoločenstvom, globalizáciou, paneurópsvom by mala platiť i naďalej, ako si to želali všetci, na ktorých si tu spomínáme. Verme, že sa tak deje a bude diať.

Advokát Slovanstva **Ján Hlavienka**

MUDr. Dušan Makovický bol aj osobným lekárom Leva Nikolajeviča Tolstého.

V našej histórii máme veľa osobností, ktoré čakajú na svoje znovuobjavenie z prachu zabudnutia. Jednou z nich je i súputník ruského klasika L.N.Tolstého – Dušan Makovický. Narodil sa 10.12.1866 v Ružomberku, kde i 13.3.1921 zomrel. Študoval na gymnáziu v rodnom meste so spolužiakom Andrejom Hlinkom. Pokračoval v štúdiu vo Veľkom Kőpőši a v Šoproni. V Šoproni spoločne i býval s Matejom Bencúrom – neskorším slávnym spisovateľom Martinom Kukučínom.

Univerzitné štúdiá na medicíne začal Makovický v Prahe, kde bol aktívnym funkcionárom slovenského spolku Detvan, ktorý podporoval aj profesor Masaryk. Po treťom semestri išiel študovať do Innsbrucku. Mesto mu vyhovovalo po stránke zdravotnej (bol chatrnejšou postavou, vážil len 51 kg) a naučil sa tu veľmi dobre po nemecky. Pobyť v Innsbrucku mal pre neho význam i v oblasti kultúrno-politickej. Tu sa zoznámil s významným slovanským politickým Adolfovanom Dobrjanským – buditeľom Rusov v Uhorsku, ktorý bol aj členom výboru Matice slovenskej. Z Innsbrucku išiel Makovický študovať do Berlína. V Berlíne chodil na prednášky významných profesorov, napríklad na prednášky profesora Kocha, objaviteľa tuberkulózneho bacila. Ďalej študoval v Moskve, kde sa naučil po rusky. Posledný semester vyštudoval v Prahe. Tu bol znova členom spolku Detvan a zastával funkciu predsedu.

V Prahe sa zoznámil s dielom vtedy už šesťdesiatročného Leva N. Tolstého. Toto zoznámenie ho poznačilo na celý ďalší život. Makovický v júli 1891 v Prahe promovoval na doktora všeobecného lekárstva. Po krátkych prázdninách v rodnom Ružomberku odcestoval do Innsbrucku, kde sa zdokonalil v chirurgii a liečení kožných chorôb. Praxoval tu dva a pol roka. Tento čas využil aj na štúdium cudzích jazykov. Makovický bol polyglot a ovládal osem cudzích jazykov. Žil veľmi striedmo, bol vegetarián.

Makovický vynikal nielen jazykovou znalosťou, ale i všeobecnou vzdelanosťou. Bol encyklopedistom svojej doby. Veľmi sa zaujímal

o politiku, národné hospodárstvo, dejepis, slovanskú otázku a národopis.

Po skončení štúdia i praxe pôvodne sa chcel usadiť v Bardejove, no nakoniec sa rozhodol pre Žilinu. Skôr ako začal lekársku prax, neodolal túžbe stretnúť sa s Tolstým. Navštívil ho v auguste 1894. Tento pobyt a stretnutie s Tolstým popísal v Slovenských pohľadoch v roku 1896. Stretnutie popisuje takto: (skrátene) „Bolo to o 9. hodine, keď Tolstoj vyšiel z domu, prihovoral sa mi, neviem ako. Povedal som, kto som, Slovak z Uhorska, že som prišiel, aby som ho mohol vidieť. Mí je veľmi milo – povedal a podal mi ruku. Potom sa mi ospravedlnil, že ide na prechádzku do parku. Pozeral som za ním, kým zašiel medzi stromy. Potom som sa spamätal. Prešla ma blaženosť Nuž vidíš, dostalo sa ti toho šťastia vidieť Tolstého, môžeš ďakovať Bohu. A aký je prostý, tichý a milý. Ale aký starý, smutný a scvrknutý. Je to zodratý starec, v tvári usatý, akoby mal nejaké bôle. Oči hlboké, sivé, pokojné a prívetivo hľadiace, husté dlhé obočie, širokoplecí, kedysi vysoký, mohutný, holohlavý, v nebielenej sedliackej košeli, remeňom prepásaný, brada ako mlieko a skoro po pás“.

Citované vety vyjadrujú hlbokú úctu, oddanosť a lásku Makovického k veľkému Majstrovi. Bol ctiteľom jeho literárneho umenia a vyznávačom jeho učenia z presvedčenia celým vnútrom.

Makovický sa tu zdržal šesť dní a rýchlo sa udomácnil. Denne viedol debaty s Tolstým o Bohu, ľuďoch v Uhorsku i o tom, že 7 miliónov Maďarov potlačuje 10 miliónov Slovanov. Tolstoj videl na tieto krivdy jediné riešenie, a to kresťanstvo. Pri rozlúčke podal Makovickému ruku a povedal, aby mu napísal o veciach, ktoré sú mu nejasné. Ani vo sne mu nenapadlo, že raz tam zakotví natrvalo a Tolstého odprevadí i na poslednej ceste.

Potom nasledovala rozsiahla korešpondencia už zo Žiliny, kde nastúpil ako lekár. MUDr. Makovický bol vyhľadávaným lekárom nielen v Žiline a okolitých obciach, ale i v susedných okresoch a župách. Bol to lekár chudobných, od ktorých nezobral honorár, ba sám im lieky zaplatil. Najviac chudobných pacientov mával v nedeľu, niekedy i 30 až 40 pacientov chorých väčšinou na trachóm.

Lekársku prácu doplňoval Makovický činnosťou kultúrnou a národnou. Literárne pôsobil uverejňovaním samostatných a preložených statí o L.N. Tolstom. Mimoriadne cenný je Makovického zápisový materiál – Jasnopolianske zápisky, vydané

u Kočího, zahrňujúce obdobie od 26. októbra 1904 do 8. marca 1905 (tvoria knihu s 206 stranami).

Veľa práce i finančných prostriedkov venoval Makovický na vydanie Poučného čítania a Poučnej bibliotéky. Vzorom mu bol „Prostředník“, ktorý šíрили jeho priatelia medzi ruským ľudom. Veľmi sa pričínil o to, aby prvý preklad Tolstého románu „Vzkriesenie“ (preložil A. Škarvan) sa dostal i medzi ľud. Sám Makovický preložil Tolstého Kreutzerovu sonátu, ktorá bola rozšírená i v Čechách.

Jeho rozhl'ad v národnom povedomí sa rozšíril i cez hnutie „Hlasistov“, ktoré mu objasňoval spolužiak z gymnázia Dr. Vavro Srobár.

Makovický bol tiež cestovateľom, prevandroval celú západnú i východnú Európu. Na Kryme sa zoznámil s Gorkým. V Anglicku roku 1904 navštívil Čertkova, Škarvana v Ženeve. Potom navštívil Paríž, pokračoval Berlínom, Varšavou, Tulou a Jasnou Poľanou.

Cesta do Prahy určila smer jeho životnej dráhy. Po príchode k Tolstým grófka Sofia Andrejeva Tolstá požiadala Dušana Makovického, aby prijal miesto domáceho lekára na Jasnej Poľane. Mal prechodne nahradiť MUDr. Nikitina, ktorého odvelili do armády (bola japonsko-ruská vojna). Makovický nadšene súhlasil. Odcestoval do Žiliny odovzdať pracovisko Dr. Hálkovi (na prechodný čas) a po novom roku 1905 odcestoval do Jasnej Poľany. Rátal len s krátkou dobou účinkovania v Rusku. Je to dokázané aj tým, že si priniesol len spodnú bielizeň a nič viac. Dal sa hneď do práce, zriadil laboratórium, lekáreň a sám pripravil potrebné prášky a lieky. Po otvorení ambulancie denne k nemu chodilo vyše 30 chorých.

Tak sa udomácnil, že bol pre Tolstého lekárom, tajomníkom, prekladateľom, ošetrovateľom i osobným priateľom. Bol skromný, pozorný, málovravný, nevtieravý, bez zdôrazňovania svojej osoby.

Keď sa v roku 1909 Dušan Makovický pripravoval na návštevu Slovenska, Tolstoj hovoril: „Ale akože budem žiť bez Dušana? ... Otvorene hovorím, jeho medicíny vôbec nepotrebujem, ale akonáhle deň-dva nevidím jeho klobúk stále mi niečo chýba ... Svätý Dušan ...!“

Je na neuverenie, čo všetko môže človek prajný a bohobojný vykonať pre známych a najbližších. Makovický napríklad sprostredkoval návštevu T.G. Masaryka v Jasnej Poľane. Dal mu svoju izbu na bývanie u Tolstých. Zabezpečoval dovoz slovenskej

bryndze pre Tolstého rodinu od firmy Petra Makovického z Ružomberka. Bol i pri smrti Leva N. Tolstého v Astapove, kde mu Tolstoj prejavil veľkú oddanosť slovami: „Milý Dušan, milý Dušan ...“ Keď sa zdalo, že Tolstoj umiera, Dušan Makovický, po porade s ostatnými lekármi, aby sa presvedčil, či je ešte Tolstoj pre vedomí, zobral víno pomiešané s vodou a slávnostne predniesol: „Lev Nikolajevič, zvlažte svoje pery!“ Umierajúci ho počul, pootvoril oči a prehltol dúšok, potom zomrel.

V roku 1914 bol Makovický zatknutý a väznený 10 mesiacov v Tulskej väznici za podpísanie vyhlásenia proti vojne. Po návrate z väzenia začal chorlaviet' a v roku 1919 ochorel na týfus, ktorý ho žiaľ poznačil na ďalší život. Počas choroby sa o neho vzorne starala jasnopolianska dievčina Matrjona Orechovová, ktorá mu predtým pomáhala v laboratóriu. Makovický dúfajúc, že sa úplne vylieči oženil sa s ňou. Odcestovali do Ružomberka, kde sa mu však telesné i duševné utrpenie zhoršovalo, až skončil svoj život dobrovoľnou smrťou.

Dušan Makovický je pochovaný v Ružomberku v rodinnej hrobke Makovických, ktorú projektoval známy projektant Dušan Jurkovič.

Lahký vánok roznáša smutné šumenie neďalekých vrb a spomienky nám hovoria, že tu leží čestný človek. Dušan Petrovič Makovický, ako ho v Rusku nazývali, bol „človek Boží“ – advokát chudobných, advokát Slovanstva.

Vpísaný zlatým písmom do slovenských i matičných dejín Zuzana Pavelcová

Azda pre históriu Matice slovenskej nejestvuje väčšej osobnosti, akou bol zvolenský rodák, **Jozef Cíger Hronský**. Multitalentovane založený učiteľ, redaktor, spisovateľ, výtvarník, projektant, kreslič, ale i tajomník a správca Matice slovenskej, zakladateľ Zahraničnej Matice slovenskej, „autor“ cesty slovenskou Amerikou a v neposlednom rade i otec rodiny...

Dňa 23. februára sme si pripomenuli 120. výročie od jeho narodenia. Do rodiny piliara a stolára Petra Pavla Cígera a ženy v domácnosti, Jozefíny, rodenej Markovej, sa Hronský narodil ako druhé dieťa. Prvé štúdiá absolvoval v rodnom Zvolene, neskôr

v Krupine. Štyri roky navštevoval Maďarský kráľovský štátny učiteľský ústav v Leviciach. Svoje prvé pedagogické snahy vyvíjal v Horných Mladoniciach a v Senohrade. Tu uzavrel manželstvo s Annou Valériou Ružinákovou, dcérou majiteľa krupinskej knihtačiarne. Po vojne (zúčastnil sa bojov na Pijave) sa zamestnal v Krupine, neskôr učiteľoval v Kremnici a Martine. Hronského literárne počiatky boli spojené s regionálnym periodikom *Hontiansky Slováč*, ktorého stránky mu ponúkli priestor na prvé literárne pokusy.

Osudovým momentom v živote Hronského bola návšteva Štefana Krčméryho, vtedajšieho matičného tajomníka, ktorý mu ponúkol publikačný priestor v Slovenských pohľadoch. Onedlho sa Hronský natrvalo odsťahoval do Martina. Tu jeho románová tvorba vyvrcholia naplno. Prvá románová vlna je tvorená dielami *Žltý dom na Klokoči* (1927), *Proroctvo doktora Stankovského* (1930) a *Chlieb* (1931), druhú románovú líniu predstavuje dielo *Jozef Mak* (1933). Jeho románová tvorba kulminuje dielami *Na križných cestách* (1939), *Pisár Gráč* (1940). Tvorbu v domovine uzatvoril románom *Na Bukvovom dvore* (1944). V tomto čase vrcholí aj jeho tvorba pre deti a mládež (*Smelý Zajko*, *Smelý Zajko v Amerike*, *Budkáčik a Dubkáčik*, *Jožko Mrkvička Spáč*, ...).

Popri literárnej tvorbe sa naplno venoval matičnej činnosti, zatiaľ len ako člen Matice slovenskej, no neskôr už aj ako jej zamestnanec – tajomník. Dňa 27. februára 1933 ho zvolí za správcu Matice slovenskej. Svojej úlohy sa ujal naplno. V rokoch 1935 až 1936 naplánoval cestu matičnej delegácie k americkým Slovákom. Viac ako 40 000 kníh, tisícky obrázkového a textového materiálu, trojrozmerný materiál i prvé slovenské filmy doniesla matičná delegácia, na čele s Hronským, do 98 miest na území dnešnej Kanady a USA. V tom čase sa Hronský zaslúžil o vznik matičnej tlačiarne Neografia, Slovenského komorného divadla, matičného rozhlasového vysielania a slovenskej národnej knižnice.

V roku 1945 však jeho život zasiahol nečakaný zvrät. V roku 1944 bol obvinený s protištátnej činnosti – z kolaborácie s fašizmom a v noci z 1. na 2. septembra 1944 Hronského zatkli a uväznili v Martine, v pivnici vily neďaleko jeho vlastného domu. I napriek tomu, že ho ihneď ráno prepustili, prestal sa na rodnej pôde cítiť bezpečne. V roku 1945 zo strachu o jediného syna Juraja i zo strachu o vlastný život natrvalo odišiel do emigrácie. Jeho cesty smerovali z Rakúska do Bavorska a z Bavorska do Talianska. Tu prežil viac ako dva roky. Venoval sa kresleniu i písaniu. Na nátlak

československej polície bol v roku 1948 opäť uväznený vo väznici Regina Coeli. Za pomoci priateľov sa mu podarilo získať palubný lístok do Argentíny, kam 11. februára 1948 odcestoval bez rodiny a tiež bez znalosti španielčiny.

Prvý polrok v cudzine bol naozaj veľmi ťažký. Po niekoľkých mesiacoch sa mu podarilo zamestnať v textilnej fabrike, kde sa živil návrhmi na textílie, dokonca navrhoval aj ženské plavky. Onedlho si založil vlastnú keramickú dielňu, naďalej maľoval akvarely, olejomalby, perokresby, navrhoval vitráže, pracoval aj ako kreslič a projektant. V Argentíne sa začlenil do života Slovenského kultúrneho spolku v Buenos Aires. Tu fungoval ako podpredseda Slovenskej národnej rady v zahraničí a čestný predseda Spolku slovenských spisovateľov a umenia. V roku 1959 vyvinul snahy o založenie Zahraničnej Matice slovenskej, no jej prvého výročia sa už nedožil. Dňa 13. júla 1960 umrel na mozgovú príhodu. Prvotne jeho pozostatky boli uložené na cintoríne v Jauregui v Argentíne a po 33 rokoch, za spolupráce Matice slovenskej, boli prevezené na Národný cintorín do Martina.

Dnes v jeho dome, ktorý si dal postaviť na vlastný návrh, zriadila Matica slovenská na jeho počesť a pamiatku stálu expozíciu, ktorú rok čo rok navštívi niekoľko tisíc žiakov a študentov z celého Slovenska i z mnohých krajín Európy. V priestoroch domu sídli aj Krajské múzeum Matice slovenskej, ústredné pracovisko MS pre styk a spoluprácu so zahraničnými Slovákami. Pivnice ukrývajú krajský archív, miestnosti, ktoré Hronský kedysi využíval ako spálňu, obývačku, či pracovňu sa stali výstavnými priestormi i matičnými kancelárkami. Odvšadiaľ dýcha tvorivý odkaz nášho veľikána – Jozefa Cígera Hronského.

PRIESTOR SLOVA

Nadčasová autorita Viliam Hornáček

*(Pocta Ľudovítovi Štúrovi – príspevok prednesený na konferencii
„Slovanstvo a svet súčasnosti 8.12.2015“)*

Stáva sa iba veľmi zriedka, že sa v jednom človeku šťastne stretnú toľké danosti a talenty, ale aj taká nezlomná sila vôle a odhodlania spojená s charakterom vzácnnej čistoty a pevnosti, pritom aj toľká úprimnosť, nezištnosť, vernosť a obetavosť v službe svojmu národu a zodpovednosť pri konaní si svojich povinností... ako v osobnosti Ľudovíta Štúra. Osobnosti natoľko výnimočnej a obdivuhodnej, že sa – a opodstatnene – stala a natrvalo zostáva nadčasovou autoritou slovenských, slovanských aj širších európskych dejín. A zostáva aj trvalým vzorom už za života rešpektovanej autority, ktorá príkladom svojho osobného života aj konaním a dielom rozhodujúcou mierou iniciovala aj určovala dejinotvorné pohyby slovenského národa – najmä generácie slovenskej inteligencie – a oprávnené jej dala či skôr poskytla svoje meno, ktorým sa zapísala do dejín ako „štúrovci“. V čom tkvie nadčasovosť autority tohto velikána?

Tak ako u každého skutočného velikána, tkvie predovšetkým v jeho osobnom príklade života, ktorý sa stal vzorom. A nielen pre jeho súčasníkov. Však nielen tým. Aj originalitou – pôvodnosťou svojich myšlienok, ktorými priamo a bezprostredne „za pochodu“ určoval pohyb aj smerovanie slovenského národného života. Navyše Štúr ako tvorca ideí a koncepcií, pritom aj básnik, novinár, vedec... sa odovzdal – a odovzdal sa – svojmu národu nielen „do služby ducha“. Odovzdal sa mu celý a celým svojím životom. Určite najmä preto, dokázal nielen nadchnúť, ale aj viesť celú národne prebudenú a uvedomelú časť slovenskej inteligencie. Bytostne si uvedomoval nezastupiteľnosť úlohy inteligencie v organizme národa a z tohto určenia vyplývajúca zodpovednosť bola pre neho – **suprema lex**.

Ako predovšetkým duchovný vodca, k svojmu nespornému organizačnému talentu priradil, či skôr prehradil, talent vysoko intelektuálne fundovaného ideotvorcu, čo potvrdzujú aj jeho výroky.

Pre charakteristiku jeho generácie najtypickejším a aj najznámejším je Štúrov výrok **„My chytili sme sa do služby ducha a preto prejsť musíme cestu života trnistú“**. Kto pozná životné osudy tejto hviezdami prvej veľkosti bohato obdarenej generácie vie, že tento výrok bol a zostal výrokom priam prorockým. Pritom rovnako vznešeným až „nadoblačným“ ako ukotveným v realite života, ktorú príslušníci tejto generácie a naplnitelia tohto výroku a hesla zároveň prežívali. Áno, bola to cesta skutočne – v mnohom až do krvi drásajúca – trnistá!

Naša konferencia **„Slovanstvo a svet súčasnosti“** však nie je venovaná trnistým cestám jeho života, ale jeho odkazu. Konkrétne tomu, čo príkladom svojho života aj významom svojho diela odkázal svojim pokračovateľom a zároveň aj slovenskému národu a celému Slovanstvu.

My, naše združenia slovenskej inteligencie ako programoví pokračovatelia všetkých generácií národne uvedomelej slovenskej inteligencie – teda aj štúrovcov – máme k Ľudovítovi Štúrovi bezprostredný a bytostný vzťah, lebo tvorí neoddeliteľnú súčasť slovenského historického vedomia aj národného sebedomia. Svojím životom a dielom je Ľudovít Štúr ideálnym vzorom a zároveň aj stálym inšpiračným a motivačným zdrojom našej činnosti. Patrí k erbovým osobnostným symbolom slovenského ducha a charakteru v jeho najvznešenejšej, vysoko humánnej a hodnototvornej podobe. Náš aj môj osobný vzťah k Štúrovi a jeho generácii dokazuje aj nasledujúca udalosť.

Keď sme bojovali za zachovanie pamätníka Štúrovcov na jeho pôvodnom mieste – na nábřeží Dunaja v Bratislave, ktorej meno dali práve Štúrovci – a keď sme zároveň protestovali proti jeho nahradeniu sochou habsburgovskej panovníčky Márie Terézie, nielenže som ako prejav vďaky a úcty k Štúrovi a jeho generácii napísal báseň „Orlom tatranským“, ktorá sa v inkriminovanom čase recitovala pod ich pamätníkom, ale uverejnil som aj *Stanovisko*, v ktorom sa okrem iného píše : **„Pre slovenský národ, jeho dejiny, kultúru a jazyk – najmä však pre jeho emancipačný zápas, ktorého výsledkom je obnovenie štátnej samostatnosti a súčasný status slobodného subjektu medzinárodného práva – má štúrovská generácia nepomerne väčší význam ako všetci králi, ktorí kedy na Slovensku vládli.“**

Tak ako on nám ako národu vytýčil výšky „orlov tatranských“, tak aj prirovnanie Štúra a jeho generačných druhov k týmto symbolom výšok – v tomto prípade výšok ľudského ducha – vôbec nie je nadnesené. Naopak, je zaslužené a opodstatnené.

Slová, akékoľvek slová obdivu či aj tie najhonosnejšie prejavy úcty, sú však pre veľikánov Štúrovho významu nedostatočné. Ak si ich chceme skutočne uctiť, treba v duchu ich odkazu konať. Ako sme konali my, naša generácia slovenskej inteligencie ?

Mali sme to šťastie aj tú česť, že to bola naša generácia, kto mohol naplniť – a aj naplnil – sny a túžby, ale aj odkaz štúrovskej generácie. Generácie, ktorá dala Slovákom prvý politický program a dokázala - aj so zbraňou v ruke „na poli cti a slávy“ – za svoje ideály a práva svojho národa bojovať a obetovať životy.

My sme vlastnú krv prelievať nemuseli. Možno aj preto, že sme to boli práve my – slovenská inteligencia – kto sa postavil na čelo zápasu o našu národnú rovnoprávnosť a vlačil mu pečať kultúrnosti, argumentačnej vecnosti a ústavnosti, čím sme našim oponentom vyrazili z rúk nebezpečnú a účinnú zbraň, ktorou by bolo kompromitovanie nás, našich spôsobov a prostredníctvom toho aj našich a národných cieľov. Skrátka – zobrali sme im vietor z plachát a jeho silu sme použili na zavŕšenie stáročného zápasu nášho národa za slobodu a rovnoprávnosť. Tým sme sa aj pre ostatné národy stali vzorom - ako by mali nekrvavo riešiť vzájomné spory a presadzovať svoje práva a záujmy.

Mnohé zo Štúrovho odkazu zostane dobové, ohraničené poznaním a úrovňou zrelosti v aktuálnej etape spoločenského vývoja. To skutočne veľké však pretrvá ako nadčasové. Čo z odkazu Ľudovíta Štúra pretrvalo živé dodnes?

Predovšetkým je to osobný príklad jeho čestného a statočného života. Príklad a vzor zásadovosti a principiálnosti za každých okolností, bezvýhradnej oddanosti a obetavosti, výnimočnej tvorivosti a vytrvalosti pri presadzovaní prirodzených práv a životných záujmov svojho národa, ale aj Slovanstva. Práve tento mimoriadne rozvinutý a do výnimočnej čistoty a pevnosti vykryštalizovaný ľudský rozmer jeho osobnosti robí z Ľudovíta Štúra nielen kľúčovú dejinotvornú osobnosť, ale aj nadčasovú morálnu autoritu.

K prejavom našej úcty k odkazu tohto významom pre náš súčasný jazyk prvoradého- kodifikátora spisovnej slovenčiny, ktorým Ľudovít Štúr bezpochyby je, patrí aj náš generačný zápas za

dôstojné postavenie slovenčiny ako štátneho jazyka Slovenskej republiky, ktorého sme sa zúčastnili doslova „v prvej línii“ na námestiach Bratislavy. A to nielen organizovaním, ale aj vedením celonárodných zhromaždení na jeseň v roku 1990. Dokonca sme neváhali siahnúť aj ku krajným nátlakovým akciám, akou bola - dnes už pamätná- protestná hladovka. Ano, ešte na konci druhého tisícročia, na jeseň v roku 1990, boli Slováci donútení - a to nie cudzou mocou, ale vtedajšími predstaviteľmi štátu - držať protestnú hladovku za to, aby ich jazyk bol uznaný za štátny jazyk na území ich odvekej vlasti...

Dalším bezprostredným nadviazaním a oživením, ale zároveň aj obohatením odkazu Ľudovíta Štúra a jeho generácie, bolo „obnovenie SNR 1848“. Tento slávnostný akt uskutočnila našimi združeniami vytvorená **Slobodná rada slovenského národa** 1. mája 2004 na Devíne „v deň vstupu EÚ na výsostné územie SR“. Touto formuláciou sme charakterizovali vstup SR do EÚ s vedomím, že „od tohto dňa nás bude chrániť už iba vlastná vôľa, odhodlanosť a schopnosť zachovať si svoju identitu, jazyk a kultúru“, aby sme nezanikli v projekte tzv. európskej integrácie - v skutočnosti však naplánovanej unifikácie. Ako dnes dokazuje úplné zlyhanie predstaviteľov EÚ pri bránení tzv. schengenskej hranice, presadzovaní záujmov svojich členov a ochrane európskej civilizácie - mali sme pravdu my a nie ilúziami a „euroslubmi“ pobalamútení tzv. euronadšenci...

Vznik obnovej SNR – ako „parlamentu cti a svedomia slovenskej národne uvedomelej inteligencie“ – potvrdilo 183 osobností slovenského verejného kultúrneho aj politického života *Devínskou prisahou*. Týmto našim generačným vkladom sme obohatili, navrstvili štúrovskú tradíciu vzťahujúcu sa na Devín - ako kultový symbol Slovanstva - o nový autentický prínos.

Napokon môžeme oprávnenne konštatovať, že prakticky celá – dnes už vyše 25 ročná činnosť združení slovenskej inteligencie KORENE, Slovakia plus aj obnovej SNR je nielen programovým pokračovaním odkazu Štúrovcov a ďalších generácií slovenských vzdelancov „na čele zápasov v službe národu a vlasti“, ale aj napĺňaním zmyslu slovenských dejín.

Dôkazom organickej, ale aj programovej spätosti našej generácie s odkazom Ľudovíta Štúra je aj naša konferencia venovaná odkazu tohto veľikána. Ľudovít Štúr spoločenské pohyby svojej doby nielen

inicioval, ale aj charakterizoval a tak ju – svojimi slovami aj výroky- zapisoval do dejín.

Už Štúrovo erbové heslo dokazuje jeho uvedenie si a prijatie zodpovednosti predstaviteľa inteligencie národa, ale aj prekážok na ceste k vytýčeným cieľom. **„My chytili sme sa do služby ducha a preto prejsť musíme cestu života trnistú“**. Vedel, uvedomoval si, že osudom inteligencie nie je konformita s mocou, ale protiprúd. Protiprúd proti arogancii moci, presile nevedomosti, ale najmä ľahostajnosti prevažnej väčšiny populácie, ktorá sa prejavuje v každom období a v každom spoločenstve. Napriek často až život ohrozujúcej “trnistosti“ tohto poznania nikdy neustupoval z cesty za vytýčenými cieľmi a vždy konal zásadovo a principiálne na prospech svojho národa aj Slovanstva.

Aj my – inšpirovaní Štúrom – sme dobrovoľne vedome a programovo prevzali *„príslušný podiel odbornej a morálnej zodpovednosti, ktorá vyplýva z postavenia inteligencie v demokratickom a právnom štáte“*.

Štúr ako predovšetkým duchovný vodca považoval duchovný život za prvotný. Dokazuje to aj jeho výrok **„Kým duch v národe, národ žije“**. Uvedomoval si a správne konštatoval, že kým žije vôľa, odhodlanie a schopnosť aj ochota prekonávať prekážky a ísť za vytýčenými cieľmi, spoločenstvo má nádej žiť. Ako však s tou nádejou naloží, to je už otázka najmä pre duchovné elity národa. A k tým sa Štúr - ako vzorový intelektuál - vždy hrdo a aj oprávnene hlásil. Najmä praktickými výsledkami svojej práce, ale aj takmer prorockými predpoveďami, ktoré sa podarilo naplniť až našej generácii!

„Málo troviť, veľa tvoriť a učiť sa!“ Toto múdre a nadčasové heslo je zároveň východiskom aj zo súčasnej pasce tzv. konzumného životného štýlu a má čo povedať najmä súčasnej mladej generácii, ktorá je cieľovou skupinou tých, ktorí sa snažia buď ovládnuť a podriaďiť si tvorivé zdroje ľudského intelektu, alebo ich zadusiť balastom konzumnej povrchnosti a duchovnej prázdnoty. Sám Štúr bol stelesnením tohto hesla, ktorého zmyslom je materiálna skromnosť, zato však vysoká intelektuálna náročnosť a nabádanie k sústavnému osobnostnému rastu a zdokonaľovaniu sa.

Nanajvýš aktuálne je v súčasnosti aj Štúrovo vyjadrenie **“Cieľ náš by mal byť zachovať ríšu rakúsku? Náš cieľ je zachovať nás! Najprv musíme slúžiť sebe, potom iným. Dosiaľ Rakúsko stálo a my sme hnili. Čo by nám povedal svet, keby sme o viac nestáli,**

len o zachovanie Rakúska? Pádom Rakúska nepadáme my“. Či táto odpoveď vtedajším „austroslavistom“ na slovanskom zjazde 1848 neplatí aj na našu súčasnú integráciu v EÚ? Tej EÚ, ktorej vedenie – tak ako habsburgovské vedenie rakúsko-uhorskej monarchie - zlyhalo natoľko, že to už ohrozuje aj samotné základy celej európskej civilizácie?!

„Kto sa sám neopúšťa, nebýva opustený“. Sebadôvera a spoliehanie sa predovšetkým na vlastné zdroje, sily a schopnosti nám už neraz pomohla prežiť aj - mnohými našimi neprajníkmi neraz predpovedanú – národnú smrť.

Ako príslušníci národa tvorcov hodnôt a nie ich ničiteľov, národa tvorcov hodnôt, ktoré od počiatku našich dejín civilizovali Európu a svet však nie sme odkázaní iba sami na seba. Sme aj súčasťou veľkej rodiny slovanských národov, s ktorými máme spoločnú identitu a ktoré majú podobnú mentalitu. Národov, z ktorých mnohé majú aj podobné problémy ako my. Preto by sme svoje spoločné problémy mohli a aj mali riešiť spoločne a na náš spoločný prospech. Práve to je aj hlavným zámerom našej konferencie, z ktorej, veríme, že sa stane **Stála konferencia slovanskej inteligencie** a bude každoročne pokračovať -vždy v inom hosťiteľskom slovanskom štáte - v naplňaní nášho dejinného poslania. A nepochybujme o tom, že Ľudovít Štúr by s tým rozhodne a nadšene súhlasil!

„Naspäť cesta nemožná, napred sa ísť musí!“ Myslím, že tieto presné a odhodlané slová prirodzeného vodcu celej generácie, ktorá nesie jeho meno nepotrebujú nijaký ďalší komentár. Potrebujú len spoločnú – tento raz celoslovanskú - podporu všetkých našich síl a schopností ,aby sme nepremeškali našu súčasnú neopakovateľnú historickú príležitosť.

A v tejto súvislosti ešte jedna – pre nás veľmi podstatná – nadčasovosť Štúrových predpovedí. Správne vycítil, odhadol aj predpovedal, že príde úpadok Západu. V súčasnosti sme svedkami jeho vyvrcholenia rozkladom hodnotového systému tzv.západnej civilizácie.

Rovnako správne Ľudovít Štúr odhadol a aj predpovedal kľúčovú úlohu Ruska ako garanta budúcnosti Slovanstva. A nemýlil sa ani v tom, pretože Rusko – či už cárske, sovietske a napokon aj súčasné demokratické – hlavným garantom Slovanstva zostalo. Hlavným, dnes už však nie jediným...

Určujúcim a rozhodujúcim garantom pre ďalší rozvoj a budúcnosť Slovanstva je dnes už spoločná vôľa, odhodlanie, ale najmä dohoda

a spolupráca slobodných slovanských národov a ich štátov. Lebo len spoločne si môžeme zachovať a rozvíjať svoju slovanskú identitu, kultúru a jazyk – teda byť a zostať Slovanmi v tej podobe ako sme sa svojim úsilím v priebehu dejín vyvinuli – a s dôrazom na rozvoj našich kladných tvorivých vlastností pokračovať vo svojom vývoji k vytýčeným ideálom a cieľom. Toto Štúr vedieť nemohol. Vieme to však my – jeho pokračovatelia – a sme povinní podľa toho aj konať!

Verme, že múdrosť jeho odkazu zostane živá aj naďalej, pre všetky ďalšie generácie jeho obdivovateľov, ale najmä pokračovateľov, aby nám ukazovala správny smer k vytýčeným cieľom. Napríklad aj k tomu dávno predpovedanému „veľkému veku Slovanstva“.

Na ceste k nemu by sme však mali v prvom rade definovať hlavný predmet konferencie, ktorým je Slovanstvo. Tento pojem má a môže mať mnoho definícií, mal by mať však iba jeden skutočný pravdivý a nemeniteľný obsah. Som presvedčený, že sa k nemu, teda k jeho podstate spoločne dopracujeme. Ako vnímam a chápem Slovanstvo ja?

Slovanstvo je prirodzené, geneticky, kultúrne a jazykovo spríbuznené mnohonárodné spoločenstvo a pôvodný, jedinečný a neopakovateľný, historický a kultúrny jav tvoriaci svojim osobitým prínosom základnú súčasť európskej civilizácie a ľudstva. Slovanstvo svojou hodnototvornou činnosťou plní nezastupiteľnú úlohu v organizme ľudstva, čím sa podieľa na jeho celistvosti a funkčnosti umožňujúcej ľudstvu plnohodnotne plniť svoju úlohu v systéme života a sveta.

Preto je prirodzenou a samozrejmovou povinnosťou všetkých ľudí a ich spoločenstiev - v prípade Slovanstva však predovšetkým Slovanov – v zmysle základného inštinktu živej hmoty, ktorým je pud sebazáchovy, chrániť jeho existenciu a upevňovať jeho životaschopnosť. Potrebnú jednak na budovanie a zabezpečovanie budúcnosti Slovanstva a zároveň aj na prospech celého ľudstva. A čo sú priority našej budúcnosti?

Kto nemá úctu či nechápe odkaz velikánov dejín – najmä vlastných, kto tento odkaz tvorivo nerozvíja, kto sa nechce či nedokáže poučiť a zmúdiť na vlastnom vývoji... ten nemá ani budúcnosť. A prirodzene aj zákonito, nie vinou iných – vlastnou vinou – ju ani mať nemôže...

Aby sme mohli naplniť odkaz Štúra a ďalších velikánov, ale aj zmysel našich – slovenských aj slovanských – dejín a úspešne v tom pokračovať, musíme si nevyhnutne a neodkladne usporiadať naše vzájomné „vnútroslovanské“ vzťahy, aby mali skutočne bratský charakter a vytvoriť vnútorne pevne integrované spoločenstvo spojené ideou spoločného prospechu, ktoré bude schopné riešiť vlastné problémy, aj odolávať vonkajším tlakom.

To je však možné iba vtedy, keď sa zbavíme negatívnych stereotypov minulého vývoja – najmä závislosti na cudzích koncepciách – a vytvoríme si vlastnú koncepciu nášho života a stratégiu jeho dlhodobu perspektívnej budúcnosti.

Pre túto kľúčovú úlohu je potrebné vytvoriť si vlastný systém hodnôt vychádzajúci z našej mentality a zároveň sa zbaviť cudzorodých vplyvov, ktoré negatívne ovplyvňujú náš vývoj. V súčasnosti najmä západom vnucovaného tzv. konzumného životného štýlu, ktorý už infikoval väčšinu sveta a spôsobuje globálne škody nielen na životnom prostredí, ale aj na vedomí čoraz väčšej časti ľudstva.

K prioritám patrí aj všestranná ochrana a podpora normálnej, čiže funkčnej a svoje úlohy si zodpovedne plniacej rodiny a propagácia výchovy k rodičovstvu. Pričom výchovu mladej generácie – ako jej prípravu na život – treba považovať za najdôležitejšiu ľudskú činnosť! Zároveň treba zaviesť výchovu k prirodzenému vlastenectvu a formovanie kladného vzťahu k vlastným hodnotám nášho historického a kultúrneho dedičstva do všetkých typov škôl a podporovať ju aj prostredníctvom verejnoprávnych médií.

Ak slovanstvo zvládne tieto úlohy má jedinečnú historickú príležitosť prevziať civilizačnú štafetu ľudstva a naplniť tak zmysel svojich dejín a opodstatniť zmysel svojej existencie.

Situácia v EÚ sa stáva čoraz neprehľadnejšou a všetko nasvedčuje tomu, že súčasný chaos spôsobený aj tzv. migračnou krízou nemá európskeho autora. Zato má však európskeho vinníka. Je ním neschopnosť predstaviteľov EÚ účinne brániť záujmy svojich členských štátov a európsku civilizáciu. Tak ako zlyhal projekt tzv. multikulturalizmu, tak zlyhávajú aj ďalšie ideologické, ekonomické aj politické experimenty projektantov tzv. eurointegrácie, ktorá sa stále viac stáva vnucovanou unifikáciou s cieľom zlikvidovať európske národy.

Je najvyšší čas vytvoriť si vlastný projekt vlastného života a spolupráce slovanských národov. A aj najvyšší čas vystúpiť z EÚ

aj NATO. O tomto závažnom kroku, vedúcemu k nášmu slobodnému a zvrchovanému rozhodovaniu o našich veciach a vzťahoch, však musia rozhodnúť občania v referende ako najdemokraticjšom spôsobe rozhodovania o veciach spoločného záujmu.

Na záver stručne zhrniem...

Kto si nectí odkaz svojho historického a kultúrneho dedičstva, kto nie je schopný či ochotný sa na ňom poučiť a zmúdiť, kto nemá vlastný hodnotový systém a nevytvoril si vlastnú koncepciu vlastného života ... ten nemá – a ani nemôže mať! – budúcnosť.

A na úplný záver – hoci ide o celkom prvoradá podmienku budúcnosti každého spoločenstva – pripomínam a dvíham ako výkričník obsiahlu vedeckú publikáciu slovenského pediatra európskeho významu – univerzitného profesora Alojza Churu – vydanú v roku 1936 „Slovensko bez dorastu?“ Táto sociologicko-pediatrická štúdia skúseného, múdreho a zodpovedného lekára už pred 80-imi rokmi upozorňovala na úpadkové tendencie vo vývoji slovenskej populácie. Navrhovala aj riešenia a naliehavo žiadala nápravu. Čím odvtedy štyri generácie Slovákov reagovali na tento varovný hlas predstaviteľa slovenskej inteligencie? Odpoveď poznáme: vymierame!

A ako to neomylné dokazuje všel'udská skúsenosť a celé dejiny ľudstva- vymierame zákonito. Lebo – kto nemá deti, nemá ani budúcnosť. Aké je riešenie?

Dejiny Slovanstva sa začínajú kultom“ Matky – rodičky“, nie „Venuše – milenky“. A bola nás vtedy plná Európa! Vráťme sa k sebe, k vlastnej podstate, k našej identite a mentalite, k vlastným prameňom a koreňom. To nás určite nesklame. A určite práve to nás zachráni pre budúcnosť vlastnú, aj pre budúcnosť ľudstva.

Že práve v tomto ohľade Ľudovít Štúr nie je tým ideálnym príkladom? V jeho časoch, keď mala tradičná slovenská rodina 8 či 10 ale nezriedka aj viac detí, si to výnimočné osobnosti na čele národného života vtedy neslobodného slovenského národa „mohli dovoliť“, lebo ich mal kto v plodení a výchove detí zastúpiť.

Pravdivejšie je však vysvetlenie „že vo vtedajších podmienkach neslobody a útlaku - ktorých krutosť si my dnes ani nedokážeme predstaviť! - sa museli mnohí obetovať pre svoj národ bezvýhradne a celým svojím životom. Dnes však prežívame časy celkom iné. Žijeme ako slobodný a rovnoprávny národ - subjekt medzinárodného

práva - vo vlastnom samostatnom štáte. A z tejto skutočnosti - okrem práv a výsad - vyplývajú aj prirodzené povinnosti. A za ich plnenie – ak správne chápeme zmysel našich dejín aj odkaz veľikánov ako Ľudovít Štúr - nesieme zodpovednosť už výhradne iba my sami. Napokon, veď sme o to bojovali počas celých našich dejín!

BRATISLAVSKÉ MEMORANDUM Slovanstvu a svetu

Poučení skúsenosťami z vlastného vývoja aj dejinami ľudstva, vedomí si nebezpečenstva plynúceho zo stále sa stupňujúcej krízy spôsobenej nerešpektovaním medzinárodného práva, ako aj z hrozby použitia zbraní hromadného ničenia, ktorými o dominanciu súperiace strany disponujú, rozhodli sme sa spoločným úsilím odborných elít slovanských národov **pomôcť pri záchrane mieru a spoločne hľadať reálne, ľudsky dôstojné a prospešné východisko pre Slovanstvo aj všetky národy sveta.**

Tak ako tzv. veľká hospodárska kríza či I. a II. svetová vojna, aj **súčasná globálna kríza je spôsobená opakovaným zlyhaním hodnotového systému tzv. západnej civilizácie**, ktorá nad všetko nadradila zisk a sebecký prospech na úkor celého ľudstva a jeho budúcnosti.

Hlavným produktom tejto civilizácie je **konzumný životný štýl, ktorý ničí nielen prírodné zdroje, ale propagovaním relativizmu, nihilizmu a bezperspektívnosti života degeneruje aj prirodzenú ľudskú tvorivosť ako základ kultúry.** Konzumný, netvorivý a parazitický životný štýl, ponížujúci človeka hlboko pod úroveň schopností a možností jeho ľudskej podstaty, sa v dejinách nikdy neosvedčil a vždy doviedol ním postihnuté civilizácie k rozkladu a zániku.

My sme sa rozhodli pre cestu života. Chceme žiť v mieri a priateľskou tvorivou spoluprácou naplniť podstatu a zmysel nášho života podľa vlastných predstáv, potrieb a záujmov.

Slovania – na rozdiel od mnohých iných – nikdy nevytvorili ideológiu založenú na rasizme a šovinizme, často však boli ich obeťou. Pretože žiadna z našich doterajších integrácií založených na nám cudzorodých ideológiách a projektoch sa nám neosvedčila, považujeme za jediné čestné a prospešné riešenie tohto pre nás

ponižujúceho stavu závislosti od iných – **vrátiť sa k vlastným koreňom a pôvodným prameňom našej slovanskej identity a kultúry, aby sme organicky nadviazali na prirodzený, v priebehu tisícročí našou vôľou, schopnosťami a tvorivým úsilím určovaný smer a spôsob nášho vývoja.**

Sme presvedčení, že obroda životných zdrojov našej tvorivosti a novej motivácie - **naša slovanská renesancia založená na humanizácii vzťahov a kultúrnosti** - nespôsobí nikomu ujmu ani škodu. Naopak, má ambíciu stať sa pozitívnym príkladom a postupne aj vzorom pre celé ľudstvo.

S čistým svedomím ľudí nezatažených nenávisťou voči iným - ako **Stála konferencia slovanskej inteligencie (SKSI)** – sme si predsavzali konať našu prirodzenú a nezastupiteľnú povinnosť voči spoločnostiam, ktorých sme organickou súčasťou, aby sme vlastným príkladom vzájomnej spolupráce intelektuálnych elít slovanských národov a celého Slovanstva pomohli nájsť východisko zo súčasnej kritickéj situácie v našich vzájomných aj v medzinárodných vzťahoch.

Naším hlavným zámerom je integrovať a aktivizovať tvorivý intelektuálny potenciál Slovanstva a zapájať ho do vytvárania vlastnej koncepcie nášho života a zabezpečenia jeho dlhodobu perspektívnej budúcnosti.

Cieľom našej činnosti je naplniť dávne predpovede veľkých osobností našich aj svetových dejín o veku Slovanstva ako vedúcej sily svetového pokroku a vývoja ľudstva.

Hlavným orgánom SKSI bude **okružly stôl slovanskej dohody** ako symbol zmierenia, porozumenia a spolupráce všetkých slovanských subjektov, ktoré sa k tomuto **spoločnému projektu nádeje a budúcnosti** pripoja a aktívne sa zúčastnia plnenia jeho úloh.

Aby sa náš zámer naplnil zmyslom a každý subjekt tejto spolupráce mohol prejaviť svoj názor aj osobnú iniciatívu, navrhujeme, aby sa odborné a pracovné konferencie intelektuálnych elít pod názvom **Slovanstvo a svet súčasnosti** konali každoročne a vždy v inom hostiteľskom slovanskom štáte.

Na prvom mieste abecedného zoznamu slovanských štátov je Bielorusko. Veríme, že naši slovanskí bratia - predstavitelia bieloruskej inteligencie – si budú považovať za česť byť hostiteľmi elity tvorivého potenciálu Slovanstva v jej spoločnom úsilí - **riešiť spoločne spoločné problémy na spoločný prospech.**

Hlavnou úlohou každého mysliaceho centra – ktorého funkciu v organizme ľudských spoločností plní inteligencia - je vytvárať idey a projekty. Na ich uskutočnenie je však potrebné, aby si ich osvojili výkonné orgány. Preto musíme spoločne **vytvoriť novú tradíciu vzťahov medzi odbornými a politickými elitami.**

Vzhľadom na skutočnosť, že ako príslušníci slovanských národov a Slovanstva sme zároveň aj obyvateľmi Európy a sveta, spolu s inými národnými spoločnosťami tvoríme ľudstvo a jeho jednotu v rôznorodosti, ako sa v priebehu vývoja vytvorila, ponúkame priateľskú tvorivú spoluprácu všetkým, ktorí sa stotožňujú s našou mierovou iniciatívou.

Za celosvetové priority ľudstva, pri riešení problémov spôsobených súčasnou globálnou krízou, považujeme:

- **Nastolenie a zabezpečenie trvalého mieru pre všetky národy sveta.**

- **Odstránenie terorizmu vo všetkých jeho podobách**, najmä jeho najnebezpečnejšiu formu, ktorou je tzv. štátny či veľmocenský terorizmus.

- **Zrušenie agresívneho vojenského paktu NATO a vytvorenie spoločného celosvetového systému kolektívnej bezpečnosti pre všetky národy a štáty sveta.**

- **Obovenie celosvetovej autority OSN** ako rešpektovaného garanta zákonnosti, spravodlivosti a civilizovaných zvyklostí v medzinárodných vzťahoch založených na dodržiavaní medzinárodného práva a Charty OSN, ktorá zaručuje každému slobodný spôsob svojho života a vlastného rozvoja.

- **Odmietnutie tzv. dvojitého metra posudzovania** – iného pre spojencov a iného pre tzv. „darebácke štáty“ - ako prejavu politického rasizmu a diskriminácie.

- **Odmietnutie metód a slovníka tzv. politickej korektnosti** deformujúcej a tendenčne meniacej pôvodný význam slov a pojmov, čo bráni pravdivému pomenovaniu vecí a javov, čím dochádza k manipulácii ľudského vedomia.

Prvoradou úlohou slovanských národov a celého Slovanstva je:

- **Usporiadať si vzájomné vzťahy tak , aby mali skutočne bratský charakter a svoje spory riešiť výhradne mierovými prostriedkami. Len tak sa môže Slovanstvo stať uznávanou a rešpektovanou autoritou a prevziať civilizačnú štafetu ľudstva.**

- Vytvoriť si vlastnú koncepciu života a vzájomných vzťahov vychádzajúcu z podstaty našej slovanskej identity a charakteru, aby sme mohli žiť konečne podľa vlastných predstáv, potrieb a záujmov predovšetkým na náš a nie na cudzí prospech.
- Neodkladne odstraňovať negatíva vlastného vývoja a zároveň aj falošné hodnoty úpadkového a nehumánneho hodnotového systému tzv. západnej civilizácie.
- Využiť najdemokratickejší inštitút rozhodovania o veciach všeobecného záujmu a referendum rozhodnúť o našom vystúpení z EÚ a NATO, ktoré úplne zlyhali pri riešení súčasnej tzv. utečeneckej krízy aj pri obrane európskej civilizácie.
- Vytvoriť si vlastnú hierarchiu hodnôt vychádzajúcu z našich historických skúseností, ktoré sa nám v priebehu nášho vývoja osvedčili.
- Chrániť a všestranne podporovať normálnu, čiže funkčnú a svoje úlohy si zodpovedne plniacu rodinu a propagovať výchovu k rodičovstvu.
- Zaviesť výchovu k prirodzenému vlastenectvu a formovanie kladného vzťahu k vlastným hodnotám nášho historického a kultúrneho dedičstva do všetkých typov škôl aj prostredníctvom verejnoprávných médií.

Súčasný stav Slovanstva – aj vzhľadom na dávne predpovede, aj vzhľadom na súčasné úlohy voči sebe a vlastnej budúcnosti – je natoľko neuspokojivý, že ho **možno oprávnene označiť ako kritický**. V takomto stave vzájomných vzťahov sa jednotlivé slovanské národy a ich štáty stávajú ľahkou korisťou tých, ktorí si na úkor Slovanstva rozširujú svoj životný priestor, zvyšujú štandard svojej životnej úrovne a svoje mocenské postavenie.

Je viac ako pravdepodobné, že - pri súčasnej presile cudzorodých konkurenčných záujmov v globalizujúcom sa svete a prudkom raste ľudskej populácie - žiaden zo slovanských národov nedokáže sám odolávať a hrozí mu splynutie s tými lepšie pripravenými alebo postupný zánik. Týmto deštruktívnym tlakom dokáže úspešne odolať iba **kompaktné, ideou spoločného prospechu pevne vnútorne integrované spoločenstvo**.

Slovanstvo – ak sa poučí z vlastného vývoja, odstráni vlastné negatíva, využije svoje prírodné a materiálne zdroje a spojí tvorivý

intelektuálny potenciál svojich národov – má všetky predpoklady stať sa dejinotvornou silou, ktorá je schopná prevziať civilizačnú štafetu ľudstva a naplniť tak svoje – už dávno predpovedané – historické poslanie.

Zásadná otázka našej budúcnosti znie: Kedy, ak nie teraz, keď doterajšia vedúca sila svetového vývoja tzv. západná civilizácia opakovane zlyháva? A kto, ak nie naša generácia, ktorá je po každej stránky oveľa lepšie pripravená zvládnuť takýto epochálny projekt, ako doterajšie generácie Slovanov? Dokážme, že na to máme vôľové, intelektuálne aj charakterové predpoklady! Je to neopakovateľná historická príležitosť a zároveň výzva, ktorú nemáme právo odmietnuť!

Bratislava 8. decembra 2015

**Účastníci konferencie
Slovanstvo a svet súčasnosti**

Memento slova Sergej Makara

*Motto: „ Ak sa každý zaujíma len o vlastný prospech svet nemôže
nemôže skončiť inak ako v ruinách“*

Benedikt XVI.

Keď rinčia zbrane (a v súčasnosti na celom svete rinčia až príliš hrozivo) múzy mlčia, - hoci práve teraz by mali zaznieť naplno... Ved' slovo, ktoré bolo „na počiatku“ a bez ktorého „nepovstalo nič, čo povstalo“, je najúčinnjším vyjadrením ľudského ducha a preto má nenahraditeľnú povinnosť burcovať ľudí, aby ich zachránilo pred záhubou. Tak to bolo aj v minulosti, keď významní tvorcovia, i laureáti Nobelovej ceny, nemlčali a slovom povzbudzovali ľudí aj národy, aby nepodľahli nenávisti, nevraživosti a fanatizmu, ktoré vedú ku krviprelievaniu, vojnovým konfliktom, genocíde a ľudským tragédiám, namiesto toho, aby civilizovaný homo sapiens vychutnával jedinečné dary, ktoré mu poskytuje naša Planéta. Dejiny potvrdzujú, že takto zasiate semená slova vždy vyklíčili do pozitívnej žatvy.

Výnimočné poslanie slova má mimoriadnu misijnú hodnotu najmä v súčasnej dobe, keď sa vyhrocujú strategické a mocenské záujmy svetových mocností a namiesto sľubovaného blahobytu pokračuje nebezpečná hra s ohňom. Prípravy na vojnu, napriek farizejským falošným vyhláseniam politikov všetkých rangov o bezpečnosti, bežia na plné obrátky. Základne NATO, vybavené najmodernejšími zbraňami, sa rozširujú. Podľa vyjadrenia amerického prezidenta sa milióny utrácajú na zbrojenie. Ale aj na vytváranie rôznych vojenských a polovojenských zoskupení, namiesto úprimného úsilia o nastolenie mieru a medzinárodného vyriešenia vojnových konfliktov. Aj globalizačných. Migračných. Ekonomických. Finančných. Kultúrnych a sociálnych, ktoré sa výrazne prehľbujú. Cvičenia NATO (nie posledné aj s našou účasťou) pod americkým velením, s mimoriadne veľkým počtom profesionálov a najmodernejšou vojenskou technikou v Poľsku, vraj ako výstraha proti Rusku, aby „perspektívne“ neokupovalo poľské územie, nie je ničím iným, ako strategickým zámerom zastrašovania s neustálym vyvolávaním strachu rinčaním modernej výzbroje, hoci nie je tajomstvom, že pri vzniku i náhodného konfliktu sa nebude bojovať s kalašnikovmi v zákopoch, ale budú použité i ničivé atómové najmodernejšie raketové zbrane, pred ktorými niet úniku.

Je poľutovaniahodné, že na rozpínavosť NATO, najmä pri jeho smerovaní na Východ, čiže proti Rusku, ale i Bielorusku a iným štátom, sa do strategických cieľov zapájajú aj slovanské krajiny, ktoré v „suverénnej“ pokore, akoby zaslepené, prehliadajú, že v prípade akéhokoľvek konfliktu proti Rusku najmodernejšie zbrane budú zamerané aj na súputníkov NATO, ktorí iba kryjú chrbát svojim mecenášom. A títo sa neustále veľmi aktívne aktivizujú, o čom svedčí oznámenie akoby len tak na okraj závažných udalostí, že vyše dvadsaťtisíc špeciálne vycvičených príslušníkov americkej armády (je ich ešte stále málo na nespočetných základniach NATO?), vyzbrojených supermodernými zbraňami bude rozmiestnených v Európe, aby, nedajbože Rusko neokupovalo niektorú krajinu v blízkosti jeho hraníc... Či to nie je ďalší dôkaz falošnej propagandy tých, ktorí sa aj takými tvrdeniami snažia oklamať milióny ľudí, zakrývajúc maskovane svoje agresívne zámery dosiahnuť strategickú svetovládu hoci aj na úkor svetovej katastrofy !!?

Pri tejto príležitosti sa žiada pripomenúť správu, oznámenú ešte pred pár desaťročiami, že na našej planéte je toľko ničivých zbraní: atómových, vodíkových, biologických, chemických, psychologických

a iných, že keby sa tieto vznietili, zo Zeme by ostal len kozmický prach... Pritom od tej doby sa vojenský arzenál stále modernizoval a zdokonaľoval a technický pokrok dosiahol úžasné výsledky. Lietame už do hĺbín vesmíru. Avšak rakety, na ktorých kozmonauti a astronauti objavujú doposiaľ nepoznané, sú využívané aj na vojenské účely. Stali sa súčasťou vojenskej výzbroje NATO, ktoré sa v súčasnosti stalo agresívnou alianciou a stále rozširuje a buduje svoje základne čím bližšie na Východ, aby zo všetkých strán reťazovo zovrelo Rusko. Veď s raketami s plochou dráhou letu, ktoré sú schopné vyhnúť sa prekážkam (dokonca aj radarom), je možné aj z územia Poľska či Slovenska za veľmi krátky čas zasiahnuť aj jeho hlavné mesto. Použitie takých a ešte aj modernejších zbraní je výhodné aj preto, že, ako sme už uviedli, tak sa chráni chrbát tým, ktorí snívajú a chcú ovládnuť nesmierne nerastné bohatstvo na obrovskom území Ruska (pripomeňme Houstonský projekt) aj z perspektívneho hľadiska, keď v neďalekej budúcnosti svet dospeje k hrozivej ekologickej kríze, ak sa neurobia opatrenia na jeho záchranu.

V tejto súvislosti je aktuálny i prípad Poľska, na území ktorého sa koná obrovské cvičenie NATO s účasťou mnohých jeho členov (aj Slovenska) s provokatívnym strategickým zameraním. Na dôkaz toho si dovoľujeme odcitovať niekoľko pasáží z príspevku významného poľského verejného činiteľa Boleslava Tejkovského: „Poľsko bude slobodné, silné, spravodlivé a bohaté bez NATO a Európskej únie, v spojení s Ruskom a slovanským svetom“ (Slovanská vzájomnosť, roč. XV, číslo 3, september 2015, str.23-30), v ktorom sa, okrem iných, aj pre nás zaujímavých údajov, uvádza: „Úplná závislosť od Západu nastúpila v dôsledku vstupu Poľska do agresívneho bloku NATO (bez referenda) a do uchvatiteľskej Európskej únie (na základe sfalšovaného referenda). Poľsko stratilo svoju suverenity, možnosť samostatného rozvoja a zlepšenia životných podmienok pre všetko obyvateľstvo. Vzťahy nevoľníckeho Poľska so Západom sú založené na vojnu hrozacej vojenskej závislosti našej krajiny od USA a od ekonomickej závislosti našej krajiny v prvom rade od Nemecka, ktoré ovládlo veľkú časť poľskej ekonomiky, vrátane 1,5 mil. ha poľnohospodárskej pôdy a je hlavným majiteľom poľského dlhu“ (s. 25), čo sa prejavilo v tom, že „nehľadiac na masový rozpredaj, náš dlh od okamihu prechodu Poľska pod kontrolu Západu stonásobne vzrástol a predstavuje sumu viac ako 2 trilióny zlotých“ (s. 24). V dôsledku toho: „Dvadsaťpäť

rokov trvajúca závislosť Poľska od vykorisťovateľského Západu spôsobila, že 2,5 milióna práceschopných Poliakov sa stalo nezamestnanými, 6,1 milióna žije pod hranicou životného minima, 2,7 milióna hladuje pod hranicou biologického minima, 420 tisíc stratilo bydlisko, čo hrozí ich smrťou, 1,5 milióna trpí depresiou, čoho následkom sú psychické choroby, 1,2 milióna je chorých od smrteľných narkotík, 30 tisíc Poliakov zomrelo od hladu a zimy, 110 tisíc Poliakov spáchalo samovraždu z beznádeje a zo zúfalstva, 6 miliónov Poliakov vycestovalo na západ za prácou“(s. 25). Sú to alarmujúce údaje. Na zamyslenie aj pre nás! A pritom: „Západ rozhoduje o tom, kto je Poľsku priateľ a kto nepriateľ, proti komu sa musia Poliáci pripravovať bojovať vo vojne“(s. 26). Pričom ani my nie sme výnimkou.

V súvislosti s niekoľkotisícovým vojenským cvičením armád NATO s modernou vojenskou technikou na území Poľska sa zákonite vynára dôležitá otázka: Proti komu? S kým? A pod vedením koho? Odpoveď je krátka, ale pre súdneho človeka vyčerpávajúca: „USA zat'ahujú Poľsko do akcie rozpútania všeobecnej občianskej vojny na Ukrajine a jej premeny na vojnu proti Rusku za podpory európskych štátov – členov NATO. V súlade s americkými plánmi to má viesť k destabilizácii Ruska, k zmene ruskej vlády a k okupácii Ruska Spojenými štátmi. Mocní v USA sa usilujú vyvolať vojnu v Európe proti Rusku pri zachovaní bezpečného života v Amerike. Hlavnú úlohu v tom majú zohrať štáty Európy, ktoré sú najviac proamerické a antiruské – Ukrajina, Poľsko, Litva. Preto sa USA usilujú o to, aby úroveň antiruskej propagandy v týchto krajinách bola taká vysoká, lebo vtedy ich bude možné ľahšie a úspešnejšie použiť proti Rusku“(s. 26-27). Koho konkrétne? „Na príkaz USA bola v Lubline sformovaná litovsko-poľsko-ukrajinská brigáda. Má byť použitá v rámci pomoci NATO banderovsko – oligarchickému režimu v Kyjeve, aby posilnila agresiu proti Donbasu a celého Novoruska, ktoré sa oslobodzuje od nacistickej, prozápadnej, protiruskej Ukrajiny“(s.26). Deprimujúce pri tom je to, že v tomto úsilí o dosiahnutie mocenských cieľov sú aktívne zapojené armády mnohých členov NATO (vrátane Slovenska a iných štátov), o čom svedčí už spomenuté mnohotisícové cvičenie tejto agresívnej aliancie na území Poľska (zajtra možno na našom území). Pričom z medzinárodného hľadiska je to len kvapka v mori, v ktorom sa potápa svet, keď zohľadníme zákulisné supertajné zámery svetových i regionálnych veľmocí, ktoré vydávajú miliardy na

zbrojenie (v čase hospodárskej krízy, aby dosiahli vysnívanú svetovládu, v čom spočíva najväčšia hrozba pre budúcnosť ľudstva na našej planéte. Ak si to ľudstvo neuvedomí a bude spaľovať svoju pozitívnu energiu vo vojnách, ekonomických a sociálnych konfliktoch, v ktorých sa zmieta súčasný svet, v zvyšovaní nevraživosti a nenávisťi medzi národmi, namiesto ich pozitívneho spájania mierovými prostriedkami pre záchranu bytia pre každého a všetkých, budúce generácie sú už v súčasnosti vystavené nebezpečnému ohrozeniu.

A práve preto, v tejto chaotickej dobe, keď svetoví i regionálni lídri s mimickými úsmevmi a akoby priateľským podávaním rúk, dokonca v objatí, donekonečna diskutujú o nedoriešených tiež svetových problémoch na rôznych medzinárodných fórach, ktorých doriešenie je v nedohľadne, memento slova, ako duchovný, racionálny a seba záchranný prejav má nenahraditeľnú hodnotu posolstva na záchranu života na planéte. Lebo teror terorom sa nezničí, len rozplameňuje ďalší teror. Preto pre mňa osobne je najbolestivejšie, že v tomto nebezpečnom ťažení s nedozrými následkami figuruje i Ukrajina... Prečo? Pretože: „Na posilnenie antiruskej propagandy sa aktívne získava 100 tisíc presídlelcov z radov Ukrajincov – banderovcov. Z nich 70 tisíc študuje na poľských vysokých školách a ostatných vyučujú v polícii a poľskej armáde, alebo ich zamestnávajú v orgánoch miestnej samosprávy a štátnej administrácie, v politických stranách a spoločenských organizáciách, v médiách, vedeckých a vzdelávacích centrách. Títo Ukrajinci – banderovci, nenávidiaci Poliakov a Rusov, spojení s pronemeckým a protipoľským Hnutím autonómie Sliezska, sú pre Poľsko veľmi nebezpečným prostredím, podporovaným poľskou mocou na príkaz Západu“ (s. 27). A v tomto zdrvujúcim hazarde, bez toho, aby o tom boli objektívne pravdivo informované národy štátov, v ktorých sa väčšinou k moci dostali ľahkovážni mocipáni, zohráva dominujúce postavenie NATO pod americkou záštitou a nadriadeným velením. Nevynímajúc ani Slovensko, ako člena NATO... Prítom je dôležité zvýrazniť varujúcim slovom, že sa pohybujeme len v užšom okruhu nebezpečenstva, ktoré hrozí svetu, pričom sa žiada podčiarknuť, že podľa vyhlásenia amerického prezidenta americké ozbrojené sily budú v dohľadnom čase vyzbrojené supermodernými strategickými bombardérmi B-21. Len jeden z nich bude stáť cca 570 miliónov dolárov... To zákonite vyvolá ďalšie súperenie v zdokonaľovaní zbraní hromadného

ničenia a ich nosičov, ktoré sa môže skončiť svetovou apokalypsou. Práve preto v súčasnom chaotickom svete, keď aj nad Slovenskom (ešte suverénnym, či už v úplnom područí NATO?) - namiesto Picassových holubíc mieru už verejne lietajú americké taktické lietadlá a nad planétou bombardéry a rakety s ničivými náložami, je v ohrození i naše bytie. Z tohto životného dôvodu záleží od každého z nás, aby sme sa s plnou zodpovednosťou vnútorne zjednotili na záchranu najvzácnejších hodnôt našej planéty: života, lásky a krásy, ktoré nám boli dané do vienka ako nevyspytateľné tajomstvo vesmírnej harmónie aj pre naše budúce generácie v duchu memento slova:

„Ním povstalo všetko a bez neho nepovstalo nič, čo povstalo. V ňom bol život a život bol svetlom ľudí.“

(Evanjelium podľa Jána)

Ak sa svet spreneverí mementu slova, svetlo života zhasne v čiernej diere, z ktorej už nebude návratu...

Katyň

Boris Jakemenko

Európsky súd priznal nevinu ZSSR v prípade smrti poľských dôstojníkov v Katyni

Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu uznal masové postrelenie poľských vojakov pod Katyňou v roku 1941 za vojnový zločin. V závere vyjadrenia ESLP sa hovorí, že nové svedectvá a dôkazy, ktoré by dokazovali zodpovednosť ruskej vlády a umožnili pokračovanie vyšetrovania, sa nenašli. Osobitnú pikantnosť tejto histórie dáva vyhlásenie, ktorým Tverský súd pred časom potvrdil, že Katyňský masaker sa uskutočnil v roku 1941 a nie v roku 1940, čo značí iba jediné: poľských dôstojníkov postrelili nemeckí fašisti.

<http://vestiregion.ru/2012/03/19/tverskoj-sud-ustanovil-polyakov-v-katyni-rasstrelyali-nemcy/>

Takže, doterajšie špekulácie o Katyni po dlhej hystérii sa skončili fiaskom. Rusko nenesie vinu na zastrelení Poliakov. Varšava

teraz môže smelo začať nasledujúcu iniciatívu vo vzťahu k Nemecku. Pravda, tam sa tiež pravdy nedovoľáš. Povedia, že za všetko je vinný Hitler, jeho sa treba opýtať. No nič, porozmýšľajú a vymyslia nové „zločiny“ proti Poľsku a Poliakom, tým viac, že technológia vynachádzania zločinov s následnými nárekmi, škandálmi, kompenzáciami a niekedy aj prevratmi, bombardovaním, lúpežami a násilím, je v dnešných dňoch privedená do dokonalosti. Stačí sa pozrieť na Egypt, Lýbiu, Síriu, Irán, Irak atď.

Skrachovaná poľská provokácia s Katyňou je zrejmom, ak sa na ňu pozrieme z dvoch pozícií. Prvá: Katyňská hystéria sa javí ako pokračovanie celoeurópskej tendencie (s podporou USA) na postupnú premenu Ruska z víťaza v Druhej svetovej vojne na porazeného a kajajúceho sa. Pripomíname, že v rámci jaltsko-postupimských dohôrov je ZSSR, nástupcom ktorého je dnešné Rusko, jedným z hlavných zakladateľov súčasného svetového politického systému. ZSSR mal po vojne ohromný vplyv na celý svet, bol najsilnejším a najdôslednejším geopolitickým protivníkom ideológie a hodnotového systému Západu a USA. Západ a USA sa na dnešné Rusko, nehľadiac na jeho zložité ekonomické postavenie, stále pozerajú ako na „zdroj potenciálnej hrozby“ keďže dokáže seriózne vplývať na politické, kultúrne a ekonomické procesy vo svete.

Víťazstvo ZSSR v druhej svetovej vojne ostáva aj dnes jedným z vážnych faktorov potvrdzujúcich silu a životaschopnosť našej vlasti. Preto už v 1970-tých rokoch, na vrchole americkej „studenej vojny“, bola na Západe prijatá nová „konceptia“ druhej svetovej vojny, v rámci ktorej ZSSR a fašistické Nemecko „rovným dielom zodpovedali“ za vypuknutie vojny a sovietsky politický totalitný systém sa priravňoval k nacizmu. Nacizmus padol v roku 1945, jeho systém sa zrútil, Nemecký štát kapituloval, bol rozdelený a prešiel do kategórie kajúcich sa. Rozpad ZSSR bol prijatý na Západe a USA ako víťazstvo nad totalitarizmom. No na rozdiel od Nemecka, Rusko sa udržalo ako štát, nerozpadlo sa, ale naopak, začína silnieť a kajať sa nechystá, hoci by vraj bolo za čo. Následkom toho sa Západ usiluje porovnávať Rusko, ako právneho následníka ZSSR, s nacistickým Nemeckom a požadovať od Ruska to isté, čo od Nemecka – reparácie, kontribúcie, odzbrojenie, vzdanie sa suverenity, vrátenie „ukradnutých“ cenností „zabratých“ území a pokánia. Okrem toho, Západ sa tu prezentuje ako historický spasiteľ ľudstva od moru „XX. storočia“ – totalitarizmu.

Nebude na škodu pripomenúť si, že významné množstvo európskych štátov bolo spojencom Nemecka v druhej svetovej vojne (Maďarsko, Rumunsko, Taliansko, Fínsko, Nórsko, Chorvátsko, Rakúsko /v šíkoch Tretej ríše/, Španielsko, Dánsko). Druhí, formálne neutrálni, pomáhali zdrojmi a 50 rokov niesli krížpomáhačov fašizmu. Teraz, v súlade s realizáciou tejto koncepcie, sa im všetkým núka šťastná možnosť prejsť z radov pomáhačov fašizmu do radov „obetí sovietskeho totalitarizmu“. Tí, ktorí sa ocitli medzi kladivom a nákovou (ako pobaltské štáty a Poľsko) si sami vyberajú, koho obeťami chcú byť. Nemecko sa nehodí – dnes je súčasťou Západu, s ktorým sa treba priateľiť. Ostáva teda Rusko. Na plnenie tohto programu sa používali a používajú všetky prostriedky:

Od štvania pribaltských trpaslíkov smerom k Rusku, do „masovej streľby“ ako v Katyni (analýzu všetkých provokácií tohto druhu nájdeme v knihe Prudnikova a Čigirina „Katyň. Lož, ktorá sa stala históriou“), až po prikrmovanie zradcov typu Viktora Suvorova – Rezuna, ochotného podpísať sa pod knihu o „preventívnej vojne“ Nemecka.

Z druhej pozície je možné uvídiť, že „katyňská kauza“ je prvoradá požiadavka šovinistických živlov Poľska „pomstiť“ sa Rusku za stratenú veľkosť Reči Pospolitej. V tomto roku si pripomíname víťazstvo Ruska nad Poliakmi a ich pomáhačmi, ktoré sa udialo pred 400 rokmi. Udalosti v Rusku sa stali prológom skazy Reči Pospolitej. XVII. storočie predstavuje celý rad vojenských porážok a sociálnych katastrof a v druhej polovici XVIII. storočia po troch rozdeleniach Reč Pospolita prestala existovať.

Teraz prišiel čas na revanš. Napraviť sa nedá, tak sa pomstíme. Odtiaľ sú teda obvinenia v Katyňskej kauze, v útoku na lietadlo, najnovšie plánovanie bitia našich futbalových fanúšikov, chuligánstvo a mnohé iné svedectvá silne zjazvenej nacionálnej hrdosti. No my vidíme, že lietadlo spadlo vinou pilotov, naši fanúšikovia sa stali obeťami plánovanej provokácie a teraz – hľa! – aj vážnejší argument: vina Ruska v katyňských vraždách sa ukázala dutou. Kam sa teraz oni poberú do sveta hľadať kút pre svoje urazené cítenie? Ťažko povedať.

Preklad: Tibor Korečko

Zdroj: <http://borisyakemenko.livejournal.com/238963.html>

O narastajúcom zhoršovaní sociálno-ekonomickej a politicko-právnej situácie na Ukrajine

Objektívna analýza sociálno-ekonomickej a politicko-právnej situácie na Ukrajine ukazuje, že v krajine – obrazne povedané – kam sa obzrieš, je slepá ulička. Systémová kríza sa vo všetkých sférach života spoločnosti prehĺbuje každý mesiac. Stav domácej ekonomiky nikoho v štátnych štruktúrach moci neznepokojuje. Inflácia bola v roku 2015 najvyššia za posledných 20 rokov. Vláda sa zaoberá plátaním dier v štátnom rozpočte na úkor závratných pôžičiek a totálneho výpredaja zvyškov štátneho majetku, nezabúdajúc pritom na zvyšovanie ziskov najbohatších občanov.

Vedenie štátu, súdiac podľa jeho správania, sa nechystá v najbližšom čase obnoviť na Ukrajine mier, domácu výrobu, pracovné miesta, kultúru, blahobyt obyvateľstva, dobré susedské vzťahy s bývalými strategickými partnermi najmä s Ruskou federáciou. Namiesto toho zaťahuje štát do NATO, zvyšuje výdavky na militarizáciu, plodí rusofóbske nálady v spoločnosti.

Ukrajinský parlament nenašiel v roku 2015 dôležitejšiu úlohu ako je dekomunizácia spoločnosti, otvára cestu vandalizmu, ničeniu všetkého, čo je spojené so sovietskym obdobím, prenasledovaniu za iné myslenie, ponížovaniu ľudskej dôstojnosti, obmedzovaniu práv a slobôd občanov. Dokonca Viedenská konferencia prijala záver, že na Ukrajine sa deje niečo nenormálne, čo nezodpovedá európskym štandardom a hodnotám. Zvlášť sa to týka prenasledovania ľudí za ich socialistické presvedčenie, kritické názory a pokusov zakázať Komunistickú stranu Ukrajiny.

Na Ukrajine sa násilne vytvára jednopolárny politický systém, ktorý umožňuje samovládu oligarchov a pravých síl a zbavuje ľudí možnosti brániť svoje prirodzené ľudské práva a slobody, vrátane práva na prácu a za ňu dôstojnú odmenu.

Všetko toto viedlo k tomu, že Ukrajinu všetky susedné štáty považujú za nenormálny štát, kam sa normálni ľudia, vedci, biznismeni boja cestovať zo strachu pred ohrozením života a zdravia. Politici pokračujú v posilňovaní negatívneho imidžu našej krajiny.

Vedenie Slovanského výboru Ukrajiny považuje za nutné, aby vláda, prezident a Verchovná rada Ukrajiny odstúpili, pretože sa zdiskreditovali, nie sú schopní vyviesť krajinu z krízy. Prokuratúra, bezpečnostné sily a sudy musia skončiť prenasledovanie občanov za zákonnú politickú činnosť a iné zmýšľanie.

Slovanský výbor Ukrajiny tiež považuje za protizákonné pokusy určitých politických síl odňať Kyjevsko-Pečorský kláštor pravoslávnej obci hlavného mesta. Nie je to nič iné ako pirátske uchvátenie cudzieho majetku. Prezident Ukrajiny ako garant Ústavy musí prijať opatrenia na ukončenie trestnej činnosti vo vzťahu k pravoslávny chrámom. Pravoslávna cirkev je dnes pre mnohých našich spoluobčanov jediné miesto, kde môžu nájsť útechu v smútku z každodenného života, ktorý im spôsobuje súčasná moc. V dnešnej situácii zasluhuje zvláštnu pozornosť Spoločné vyhlásenie vedúcich predstaviteľov katolíckej a pravoslávnej cirkvi z 12. februára 2016, ktoré obsahuje výzvu spoločne prekonávať historicky zdedené rozpory.

Vedenie Slovanského výboru Ukrajiny odsudzuje nespravodlivú politiku vedenia krajiny vo vzťahu k ukrajinskému národu. Vyhlasuje, že prišiel čas radikálne meniť kurz na obnovu mieru, domácej výroby a blahobytu spoločnosti. Samo od seba sa to nestane. Treba aby každý prejavil občiansku pozíciu, rešpektoval princípy spoločných záujmov a kolektivismu. Keď sú ľudia spolu, sú silní a neporaziteľní.

Nikolaj Fjodorovič Lavrinenko,
predseda Medzinárodnej slovanskej rady, Kyjev

Preklad: Dagmara Bollová

Antisemitizmus či filosemitizmus? **Július Handžárik**

Putinovské Rusko, ktoré úspešne odoláva koncentrovanému tlaku Západu a jeho „nadmárodných“ korporácií, zažiadaných za jeho nesmiernymi prírodnými bohatstvami, je už po dlhé roky vystavené hanebným goebbelsovským útokom „demokratických“ médií

anonymných „nadržovaných“ vlastníkov. Tieto médiá, ktoré už po mnoho rokov stále hustejšie pripomínajú hanebný nacistický holokaust európskych židov, ale ani slovom sa nezmieňujú o mnohonásobne väčšom nacistickom holokauste Slovanov, sa pri osočovaní Ruska a Vladimíra Putina v ostatnom čase začínajú uchýľovať aj k pripomínaniu akéhosi fiktívneho antisemitizmu v súčasnej Ruskej federácii. Nie je to nič prekvapujúce – veď je to len zrkadlový obraz nastickej goebbelsovej propagandy, ktorá nazývala vtedajší Sovietsky zväz židobolševickým, lebo v jeho riadiacich orgánoch sa usadilo naozaj veľké množstvo domácich i zahraničných židov.

Do tejto nečistej mediálnej dymovej clony či jedovateho plynového mračna ako závan čerstvého vzduchu zavanula stručná správa českého mesačníka Slovanová vzájomnosť z marca tohto roka v znení: *„V Rusku chcú antisemitizmus vyhlásiť za tretný čin. Vladimír Putin pozval európskych židov, ktorí sa vo svojich krajinách necítia bezpečne, aby sa presťahovali do Ruska“*.

Predpokladám, že každý humánne mysliaci čitateľ prijal túto stručnú správu s uspokojením – veď je to eklatantná ukážka veľkorysého uplatnenia azylového práva pre prenasledovaných a navyše, v Rusku je aj napriek prechodu na kapitalistický režim pracovných príležitostí pre schopných a pracovitých ľudí dostatok. Rovnako však predpokladám, že čítanie uvedenej Putinovej ponuky len v máloktorom čitateľovi evokovalo všetkými súčasnými „demokratickými“ médiami dôsledne zamlčivanú skutočnosť, že v Ruskej federácii sa vyskytuje aj autonómny židovský štátny útvar Birabidžan – konštituovaný už štrnásť rokov pred vyhlásením štátu Izrael.

O vytvorení autonómneho židovského štátneho útvaru rozhodol vtedajší najvyšší orgán sovietskej štátnej moci. Ústredný výkonný výbor ZSSR v máji 1928 (čiže za vlády J.V. Stalina a päť rokov pred nástupom nacistov k moci v Nemecku!) a siedmeho mája 1934 bola na vytýčenom území pri Transsibírskej magistrále konštituovaná Židovská autonómna oblasť. ZSSR si tak chcel zlepšiť svoje vzťahy so západnými krajinami, projekt mal pomôcť pri získavaní finančných prostriedkov od bohatých židov na plánovanú rozsiahlu industrializáciu štátu a sovietska vláda týmto opatrením vytvorila priestor na presídľovanie židovského obyvateľstva. Prví židovskí presídľenci prišli do sovietskej Palestíny – Birobidžanu už v roku

1928 a do roku 1937 sa tam sťahovali židia hlavne z Litvy, Spojených štátov amerických a z Argentíny, takže vtedajší predseda Celoruského výkonného výboru Michail Kalinin celkom oprávnené vyhlásil Birobidžan za židovský národný štát.

Židovská autonómna oblasť Birobidžan existuje dodnes, od roku 1991 hostí Medzinárodný festival židovských piesní a hudby, dodnes tam v ruštine a jazyku jidiš vychádza orgán štátnej moci Birobidžanská hviezda a v hlavnom meste pôsobí Poamurská pedagogická univerzita, pomenovaná podľa židovského spisovateľa Šaloma Alejhcema (vlastným menom Šalom Nochumovič Rabinovič) s Centrom štúdia jazyka a kultúry jidiš a od roku 1990 tam sídli aj Židovská pobočka Ústavu národnostných otázok vzdelávania federálneho ministerstva školstva a vedy.

Takže, ako je to vlastne s tým antisemitizmom či filosemitizmom? Existencia židovského národného štátu – Birobidžan v Ruskej federácii rozhodne nie je prejavom antisemitizmu, ale svedčí skôr o ruskom filosemitizme. A tak židovský ľud, postihnutý pred takmer dvoma tisícročiami diaspórou a násilne rozptýlený po celom svete, je dnes paradoxne asi jediným etnikom na svete, ktoré má k dispozícii až dva autonómne štátne útvary – Izrael a Birobidžan.

Americký ostreľovač

Vo vydavateľstve Ikar Bratislava vyšla v roku 2015 už v druhom vydaní šokujúca kniha trojice autorov Chris Kyla, Scota Mcewena a Jima Defelica AMERICKÝ OSTREĽOVÁČ. Ponúkame vám o nej zaujímavú úvahu Bohuša Bodacza na zamyslenie.

„Časy sú historické. Poznať to podľa toho, že sa toho deje veľa a rýchlo“, napísal v jednom zo svojich románov poľský spisovateľ Andrzej Sapkowski. Ja k tomu dodávam, že historické časy poznať najmä podľa toho, že sa uskutočňujú významné zmeny, ktoré prekresľujú doterajšiu mapu ľudskej spoločnosti a štátov a tieto zmeny majú nezvratný a trvalý charakter. Nemám na mysli len inváziu Afričanov a blízkovýchodných moslimov, ktorú bezpochyby niekto organizuje, vo svojich dôsledkoch možno sám predseda Európskej komisie Juncker či ďalšie tety a ujovia z Bruselu alebo

Štrassburgu, lebo inak sa nedá vysvetliť, že sa západoeurópska pobrežná stráž transformovala na úspešnú cestovnú kanceláriu: za celý rok 2014 to bolo 280 tisíc klientov, za prvých šesť mesiacov roku 2015 to už bolo 340 tisíc rozradostených cestovateľov po pamiatkach európskeho blahobytu. Najdôležitejšie však je, aby sme si uvedomili, že nejde o utečencov, ako sa nám niekto usiluje nahovoriť, ale vo svojej podstate o dobyvateľov (čo naznačuje aj ich rastúca agresivita, napríklad vraždy vo Švédsku či Macedónsku), ktorí zmenia tvár Európy do takej miery, že sa stane zlým miestom pre život. Netreba zabúdať ani na múdre slová Marka Twaina: „*Keď prichýlite túlavého a vyhľadovaného psa, nepohryzie vás. To je podstatný rozdiel medzi psom a človekom*“. Presný je aj český spisovateľ žijúci a tvoriaci vo Veľkej Británii Benjamín Kuras: „*Stredomorská invázia dosahuje počtu 5000 týždenne, s päťdesiatimi miliónmi vo fronte. Ak sa niečo prudko nezmení, máme pred sebou posledných desať rokov sladkého života. Ak sa rýchlo nedohovoríme na spolupráci s Ruskom, mohlo by to byť len päť rokov*“. V tejto chvíli európski politici zrádzajú nielen svojich vlastných občanov, ale aj civilizačný odkaz a ideály antických Grékov, starých Rimanov (tí hlasno zvolávali na hradby s výkrikom „*Hannibal ante portas!*“, aby ochránili vlasť svojich predkov a svoje životy – my tie brány otvárame; podľa renomovaných historikov, keby vtedy zvíťazil africký Hannibal Barkas, išiel by vývoj Európy úplne iným smerom, nie lepším), alebo trebárs Byzantskej ríše či Karola Veľkého, zakladateľov modernej Európy. Vieme, že kto seje vietor, žne búrku, ale viacerí európski politici to nechápu, nechápali a nechceli pochopiť, keď podporovali bezohľadné americké vojenské zásahy v citlivých oblastiach sveta. Výsledkom je totálne rozvrátená Líbya, destabilizovaný Irak, Sýria na hranici záhuby, Afganistan v rukách Talibanu. Onedlho sa budú prekresľovať mapy nielen na Ukrajine, ale hlavne v týchto oblastiach. Mimochodom, prečítajte si knihu Michela Houellebecqa Podrobenie...

Ibaže prekresľujú sa nielen geografické a politické mapy, ale aj mapy spoločnosti. Po druhej svetovej vojne existovala v západnej spoločnosti istá dohoda medzi pracujúcimi a kapitalizmom, na jej vlne sa niesla celá povojnová konjunktúra. Po páde východného bloku sa postupne všetko mení, nastupuje všeobecná pauperizácia pracujúcich na čele so zbedačovaním strednej vrstvy. Napokon, kým 20. storočie možno charakterizovať úspešným bojom za 8-hodinový pracovný čas, pre 21. storočie je typické bezbrehé vykorisťovanie:

pracujúci sú nútení nenápadne sa vzdávať už vybojovaných sociálnych istôt (zákonníky práce sa okliešťujú a premieňajú na zdrapy papiera), pod zásterou akejsi tajomnej reštrukturalizácie a optimalizácie (v skutočnosti pod hrozbou straty zamestnania) musia podávať také výkony, že pracujú fakticky za dvoch, vyžaduje sa od nich, aby boli zamestnávateľovi kedykoľvek k dispozícii a napríklad v Španielsku či Taliansku veľká väčšina mladých zamestnancov funguje prikráslene povedané v tzv. neštandardných zamestnaneckých vzťahoch, čo v preklade znamená, že majú zmluvy výhradne na dobu určitú – a to na týždeň či na mesiac. Netreba ani zdôrazňovať, že žijú v absolútnej sociálnej neistote a napríklad o vyriešení svojej bytovej situácie môžu len snívať, nehovoriac už o zdravotnej starostlivosti... A európski politici? Tí sú buď kúpení veľkokapitálom alebo len prihlúplo prikyvujú falošným riešeniam a vyzývajú na šetrenie tých, ktorí nikdy nemali na to, aby veľa miňali (a teraz majú financovať migrantov; v krajine ako je Slovensko, kde sa štát nedokáže postarať o mladú generáciu, ktorej akurát tak posúva vek odchodu na dôchodok na hranicu sedemdesiatky, ignoruje potreby seniorov a bagatelizuje problémy s rómskou menšinou). A potom sa títo lúmeni čudujú, že už takmer nikto nechodí voliť, že im nikto neverí... Nech zabudnú na vyprázdnené, ušpinené rečnícke cvičenia a radšej si prečítajú Teóriu masového šialenstva od rakúskeho spisovateľa a esejistu Hermanna Brocha, možno sa aspoň v niektorých hlavách rozsvieti, kým nie je neskoro: „*Ludové masy prijímú každú lož, ak je konkrétna. Majú však jemný cit pre prázdne slová a nikdy nie sú ochotné ich akceptovať ... Demokracii stále hrozí, že ju premôžu vlastné frázy, že sa stratí v prázdnych slovách a spojeniach ako –sloboda- , -ľudské práva- a -ľudská dôstojnosť-. Tíradami človek ženie masy tam, kde im ponúknu konkrétne, hoci strašné ciele – do náručia fašizmu.*“ Ale je vôbec možné hovoriť o demokracii vo svete, kde 85 najbohatších ľudí vlastní majetok rovnaký ako tri a pol miliardy najchudobnejších ľudí, čo je polovica obyvateľov planéty?

„*Čakali sme svetlo - a je tu tma, jasné líčce - a kráčame v temnotách,*“ napísal prorok Izaiáš. K týmto slovám možno dodať iba toľko, že naša generácia odovzdáva svojim deťom svet v oveľa horšom stave, ako ho zdedila od rodičov....

A nie je náhoda, že vychyteným produktom týchto našich historických čias je aj autobiografia najznámejšieho ostrel'ovača vo vojenskej histórii Spojených štátov – Chrisa Kylea; a nebude náhoda,

že sa z nej razom stal bestseller (len na Slovensku vyšla v krátkom čase v dvoch vydaniach) a okamžite ju s úspechom sfilmovali. Autobiografiu nemožno uprieť autenticitu, ale súčasne treba povedať, že nejde o nijakú veľkú literatúru, to ani v náznakoch, je to priemerná novinárčina, v ktorej predovšetkým zaujmú otvorené slová Chrisa Kylea, preto im treba poskytnúť čo najväčší priestor, veď dávajú nazrieť do myšlienkových pochodov amerických vojakov, moderných dobyvateľov ...

„Udalosti, ktoré sú opísané v tejto knihe, sú pravdivé a vyrozprávané podľa môjho najlepšieho vedomia a svedomia“, vyznáva sa v úvode Kyle. Jeho príbeh sa začína dobrovoľným vstupom do armády, hoci okrajovo spomenie aj dospievanie v Texase, aj skutočnosť, že už ako osemročný dostal od otca skutočnú funkčnú pušku, ale predovšetkým marec 2003, keď bol ako člen elitného útvaru SEAL na svojej prvej misii v Iraku (SEAL je komando tréňované na špeciálne operácie, patriace pod vojenské námorníctvo; názov tvorí skratka zo slov sea, air, land). Svoj výcvik za člena SEAL označil za tvrdý, ale súčasne pripomínal: *„ak chcete vedieť, aké je slúžiť v SEAL, mali by ste si vyslúžiť vlastný trojzubec, náš odznak a symbol. Mali by ste prejsť naším výcvikom a položiť fyzické i duševné obeť. Iba tak sa skutočne dozviete, aké to je!“*

Keď po prvý raz ako ostreľovač zastrelil človeka (zhodou okolností ženu!), povedal si: *„Stojím pred Bohom s čistým svedomím, pretože som konal svoju povinnosť.“* Irackých povstalcov (tak nazýva obrancov krajiny) mal za „barbarov“, pohrdal nimi ako zlom a vôbec sa nezaoberal počtom svojich mŕtvych. *„Číslo je pre mňa nepodstatné, želim si len to, aby som ich bol zabil viac ... lebo svet je podľa mňa lepší bez barbarov zabíjajúcich Američanov.“* (Keď ho neskôr armáda USA vyhlásila za „najproduktívnejšieho amerického ostreľovača“ všetkých čias, uviedla 160 potvrdených zastrelených povstalcov). *„Keď po prvý raz niekoho zabijete, trochu vás to vykoľají. Pýtate sa sám seba: naozaj je v poriadku, že som zastrelil toho chlapa? Ale ak je to nepriateľ, v hĺbke duše viete, že je to v poriadku a poviete si: Super!“* Napokon, prizná, že pravidlá operácie Iracké sloboda boli jednoznačné, aj keď sa o tom nahlas nehovorilo: *„Zabite všetkých mužov čo nájdete.“* Chris Kyle určite nie je intelektuál či nebudaj pacifista a pre zachovanie vlastného zdravia by jeho autobiografiu nemali čítať ani skutoční pacifisti, osobne sa domnievam, že aj bývalí vojaci sa nezdržia miestami úvah, či je Chris Kyle úplne v poriadku; v každom prípade vojenčina

v SEAL, je veľmi žiadaná nevesta. Sám Kyle tvrdí, že mu vo vojne „*bolo skvelo a služba v jednotke SEAL bola ... najlepšia životná skúsenosť*“. A zdôrazňuje: „*Môj príbeh je však aj o niečom inom než o zabíjaní ľudí v Iraku alebo boji za vlasť. Môj príbeh hovorí o tom, čo znamená byť mužom. Je o láske a nenávisti.*“ Bol neoblomný vojak („*Dúfal som, že ma umučia na smrť skôr, než by som vyzradil nejaké tajomstvo*“) a barový bitkár („*Cvičia nás, ako zabíjať ľudí a premýšľať o sebe ako o neporaziteľných Ramboch, čo je nebezpečná kombinácia ...*“).

Vojna v Iraku a pozícia ostreľovača Chrisa Kylea veľmi vzrušovala, tešil sa z nasadenia v nebezpečnej Falúdži: „*V duchu som si vravel, že to znie dobre a pozabíjam fúru zloduchov ... Chcel som cieľ, chcel som niekoho zastreliť ... Nedá sa tvrdiť, že by vojna bola zábava, ale rozhodne som si ju vychutnával a vyhovovala mi*“. A možno preto, aby svoje predchádzajúce slová zrelativizoval, obhajuje sa vlastenectvom, to bol vraj dôvod, pre ktorý odišiel do Iraku od Ameriky takého vzdialeného: „*Išiel som tam bojovať za svoju vlasť, nie za Irak, poslali ma tam preto, aby sa ich problémy nedostali až k nám.*“ (Po týchto slovách, ktoré netreba osobitne komentovať, len dodám, že svojím spôsobom Chrisa Kylea iracké problémy predsa len dobehli - v rodnom Texase po odchode z armády ho spolu s jeho kamarátom zastrelil iný iracký veterán...).

Kyle neobsedí ani počas dovolenky doma, dá si na ruku vytetovať červený krížiacky kríž (na prvé miesto vo svojom rebríčku hodnotí kládol Boha) a bez štipky empatie opúšťa svoju mladú ženu Tayu s dvomi malými deťmi (jej texty opisujúce problémy v spoľžití s Chrisom sú zaujímavou súčasťou knihy), lebo mu „*chýbalo vzrušenie a adrenalin boja, chýbalo mu zabíjanie zloduchov*“. V duchu hesla, ktoré vyznával: „*Napriek tomu, čo vám vravela mama, problémy sa dajú vyriešiť aj násilím.*“

Pokladám za zbytočné polemizovať s názormi vydavateľa, že kniha Americký ostreľovač „*je autentický vojnový triler*“, ktorý „*sa radí k najpozoruhodnejším vojenským memoárom*“ a že je to „*zároveň hlboká osobná sved' jedinečného človeka*“. Samotné slová Chrisa Kylea nielenže najlepšie charakterizujú samých seba, ale aj súčasnú spoločnosť, ktorá sa oficiálne hlási k tolerancii a humanizmu (často ide o falošný, pofidérny pseudohumanizmus organizácií skrývajúcich sa za ušľachtilé názvy), no v skutočnosti, ako nechtiac naznačuje aj Chris Kyle, žijeme a vnímame svet povrchne - ako počítačovú hru či

treťoradá komiks. Napokon, nechajme radšej prehovoriť Chrisa Kylea na sklonku jeho ostreľovačskej kariéry: *„Nič neľutujem, spravil by som to zasa. Musím však pripustiť, že vojna človeka zmení. Smrť sa stane vašim dôverným spoločníkom a ponoríte sa do tmy ... Často som sa v duchu pýtal, čo by som prežíval, keby som niekoho musel zabiť. Teraz už viem, že o nič nejde.“*

„In tenebris ambulavimus“, odkazuje prorok Izaiáš. Kráčame v temnotách.

Bohuš Bodacz

In: SP 11/2015

KULTÚRA V TOKU ČASU

Matice slovanských národov v súčasnosti Michal Eliáš

Matice ako kultúrne spolky sú fenoménom slovanských národov, u iných národov v Európe nemajú obdoby. V dejinách plnili a plnia i dnes dôležité poslanie. Ich vznik a úlohy vyplývali z politických a kultúrnych podmienok vo vtedajšej rakúskej ríši v 19. storočí. Boli spolkami utláčaných národov, a preto ich hlavná úloha bola národnoobránná. Zároveň sa však zaslúžili o rozvoj kultúry, literatúry, vedy, vydavateľskej činnosti. V dobách národnej neslobody Matice plnili aj národnoreprezentačnú úlohu, nadväzovali spoluprácu s inými kultúrnymi spolkami, zviditeľňovali svoju národnú kultúru a utužovali slovanskú spolupatričnosť. Svoje matice mali takmer všetky slovanské národy v Rakúsko-Uhorsku a časť i mimo neho. Neexistovala u Macedóncov a u Rusov.

Základnou úlohou matíc bolo vydávanie kníh a časopisov. Počty vydaných titulov i nákladov sa líšia. Najmä v prvých rokoch účinkovania neboli veľké, súviselo to s tým, že na vydavateľskú činnosť nemohli použiť všetky financie, len úroky z nich. Aj počty členov v jednotlivých maticiach boli rozdielne. Niektoré nedosiahli ani jedentisíc členov, iné presiahli stotisíc členov. Na účinkovanie slovanských matíc vplývali politické pomery najmä do rozpadu Rakúsko-Uhorska. Vláda sa obávala ich vplyvu, a preto obmedzovala ich pôsobenie, nedovolila utvárať miestne odbory (dedinské a miestne organizácie), obviňovala ich zo šírenia panslavizmu a polícia sledovala ich činnosť.

Fenomén slovanských matíc mal isté všeobecné prvky spoločné pre všetky matice a špecifické pre tú-ktorú maticu. K spoločným znakom patrilo to, že išlo o kultúrne národnovydavateľské spolky, ktoré vydávaním umeleckej, vedeckej i populárnej literatúry v národných jazykoch podporovali rozvoj literatúry, kultúry,

vzdelávania i národného uvedomenia. K tejto vydavateľskej úlohe si jednotlivé matice priberali iné úlohy podľa podmienok a potrieb jednotlivých národov. Prevažne vedecké zameranie mali Matica česká a moravská. Ľudovýchovné ciele prevládali v činnostiach Matice haličsko-ruskej, dalmatinskej i Matíc v Poľsku a v Sliezske. Širšie zameranie mali Matica srbská, chorvátska, slovinská. Najširšie zameranie zo všetkých slovanských matíc mala Matica slovenská. Vyplyvalo to zo skutočnosti, že bola nielen prvým, ale i jediným celoslovenským kultúrnym spolkom.

V dejinách jednotlivých slovanských národov mali Matice mimoriadny kultúrny i politický význam. Tento je nedocenený, verejnosti, a to aj odbornej, málo známy. Chýbajú nám dejiny jednotlivých slovanských matíc – mnohé nemajú vypracované vedecké dejiny, ktoré by ukázali ich prínos do národných dejín a dejín kultúry. A chýbajú širšie koncipované prehľadné dejiny Matíc slovanských národov, ktoré by ukázali špecifikum týchto prvých slovanských národných spolkov nielen pre jednotlivé národy, ale aj pre európsku kultúru. Veď doteraz vyšli len tri stručné publikácie – prehľady dejín jednotlivých Matíc. Inštitút slavianistiky a balkanistiky Ruskej akadémie vied vydal v roku 1996 dva stručné zväzky kolektívnej monografie *Slovanské matice v 19. storočí*. Nezaregistrovali všetky vtedy existujúce matice – zaregistrovali a hodnotili len 8 existujúcich matíc, (pozornosť venovali aj snahám o vznik Matice bulharskej v 50. rokoch 19. storočia, ktorú sa nepodarilo otvoriť a informujú o vzniku a činnosti vedeckej inštitúcie Ossolineum v Ľvove, ktorá nemala charakter matíc.) V monografii chýbajú tri matice v Poľsku, dve matice v Sliezske a účinkovanie ostatných sledujú len v 19. storočí. V tom istom roku (1996) Združenie slovenskej vzájomnosti v Bratislave vydalo môj stručný prehľad - *Matice slovanských národov* (120 strán), ktorý zaregistroval činnosť 12 slovanských matíc a troch satelitných (Matica slovenská v Amerike, Matica slovenská v Juhoslávii a Zahraničná Matica slovenská) aj v 20. storočí. Ich vývin po roku 1990, ktorý zmenil charakter a náplň činností takmer všetkých matíc, v knihe už nie je. V roku 2009 som pripravil a roku 2010 vydalo Vydavateľstvo Matice slovenskej novú publikáciu *Z dejín Matíc slovanských národov*, v ktorej som podal prehľad týchto národno-kultúrnych spolkov od prvej Matice srbskej utvorenej v roku 1826 až do súčasnosti. Za uplynulé obdobie vzniklo

a pôsobili v rozličných politických pomeroch až 31 takýchto špecifických slovanských spolkov.

Maticе v dejinách jednotlivých národov mali dôležitý a v niektorých až rozhodujúci význam. Stali sa národnými kultúrnymi spolkami. Neboli len vydavateľské organizácie, plnili množstvo rozdielnych úloh. Najdôležitejšie boli funkcie národnoobránné a národnozdjednocovacie. Po získaní národnej samostatnosti sa ich úloha zmenila. Preorientovali sa na úlohy informačné, literárnoumelecké i vedecké a na plnenie istých celoštátnych dokumentačných úloh - národných knižníc, literárnych archívov a múzeí, ústredných biografických pracovísk a i. V súčasnosti sa znova oživila ich národnozdjednocovacia funkcia. Vo všetkých maticiaciach zostala a ďalej sa rozvíja ich slovanská orientácia - spolupráca so slovanskými kultúrnymi spolkami a organizáciami.

Osobitnou otázkou bolo riešenie starostlivosti o krajanov v zahraničí. Pokiaľ v roku 1951 na túto úlohu boli vo vtedajšej Juhoslávii utvorené samostatné maticе - Slovenska izseljenska matica, Matica iselenica Srbje, Hrvatska matica iseljenika, na Slovensku túto činnosť Matici slovenskej striktnе zakazovali - ako o tom svedčí neslávne známa návšteva prezidenta a generálneho tajomníka KSC Antonína Novotného v auguste 1967 v Martine! Nemôžeme zabúdať ani na obmedzenia, ktoré jednotlivým maticiaciам stavali do cesty štátne orgány - utlmenie - zákaz činnosti (okrem vydavateľskej) Maticе chorvátskej, „dobrovoľné“ ukončenie činnosti Maticе sliezskej i viacerých ďalších.

Dejiny jednotlivých matic názorne ukazujú, že tieto národnokultúrne spolky si vedeli vždy nájsť svoje miesto v národnej kultúre, vedeli sa prispôbiť danej dobe, utvoriť si organizačné schémy zodpovedajúce aktuálnym úlohám v tej - ktorej historickej etape.

Spoločenské zmeny v roku 1989 v posttotalitných štátoch výrazne ovplyvnili postavenie a úlohy slovanských matic. Prišlo k obnove viacerých od päťdesiatych rokov zatvorených matic, k vzniku nových a k prebudovaniu pôvodných. V súčasnosti existuje v ôsmich štátoch strednej Európy 21 matic. Rozdeľujú sa nielen podľa veľkosti, množstva členov a zamerania na tri výrazné skupiny. Prvú z nich tvoria klasické - tradičné maticе ešte z 19. storočia - v každom jednom slovanskom národe vznikla jedna matica. Sú to Matica srbská, česká, chorvátska, lužickosrbská, moravská, slovenská, slovinská, sliezka. K nim sa priradili maticе utvorené v 20. storočí,

ale s podobnými úlohami – Matica bulharská, bunjevska a čiernohorská. Špeciálne úlohy starostlivosti o zahraničných krajanov majú tzv. vyst'ahovalecké matice – Matica vyst'ahovalecká srbská, chorvátska, slovinská, macedónska, Bosny a Hercegoviny. Vznikali po skončení druhej svetovej vojny v bývalej Juhoslávii a ako spoločenské organizácie riešili otázky starostlivosti o krajanov žijúcich v iných štátnych útvaroch. Udržovali ich národné povedomie, jazyk, kultúru, budili a posilňovali pocit k vlasti a zamedzovali postupujúcu asimiláciu. Treťou skupinou matic sú tzv. satelitné slovenské matice, ktoré pôsobia medzi Slovákmi v zahraničí. V 19. storočí takou bola Matica slovenská v Amerike, Matica slovenská v Juhoslávii pôsobila od roku 1932, v súčasnosti pôsobí v Srbsku, Matica slovenská v Chorvátsku, Matica slovenská na Zakarpatsku a Zahraničná Matica slovenská. Osobitné poslanie má Poľská matica školská pre Tešínske kniežactvo založená ešte v roku 1885 - zakladala školy, čítárne, knižnice, amatérske divadlá. Pôsobila aj po roku 1918 na podporu poľskej menšiny v Československu v tešínskom Sliezsku. V roku 1938 mala 93 miestnych odborov a takmer desaťtisíc členov. V druhej svetovej vojne Nemci zlikvidovali poľské školstvo a kultúrne organizácie. Po ukončení vojny československé úrady povolili Matici starostlivosť o kultúru a osvetu, ale nie o školstvo (to bolo jednotné pre celú republiku). Po roku 1989 obnovila sa činnosť Matice školskej pre Tešínsko – v roku 1991 mala 35 miestnych odborov. Jej odbory poskytujú pomoc školám (školské časopisy, organizácia kultúrnych, literárnych a hudobných podujatí). Matica neudržiava vážnejšie styky so slovanskými maticami. Nemala zastúpenie ani na I. kongrese Matic slovanských národov roku 2007 v Martine.

Ani dnešné existujúce slovanské matice nie sú rovnaké – veľkosťou, postavením, množstvom úloh a pôsobnosťou v národnej kultúre. Niektoré – a to aj pôvodne veľké celonárodné spolky, ako sú Matica česká a moravská – sú dnes relatívne malé spolky, občianske združenia s malým počtom členov a bez miestnych odborov. Ich činnosť je obmedzená na užšiu vedeckú činnosť (vydávanie zborníka) a skromnú vlastivednú činnosť. Iné matice hoci spolky, či občianske združenia majú celonárodné postavenie, rozsiahlu vedeckú a vydavateľskú činnosť, bohaté vlastivedné, celonárodné kultúrne pôsobenie. Najbohatšiu, najrozsiahlejšiu činnosť má Matica slovenská v Martine, ktorá svojou organizáciou, počtom členov, miestnych odborov, domami Matice slovenskej, vedeckými a záujmovými odbormi, úlohami v národnej

kultúre nemá už charakter spolku, občianskeho združenia, ale zákonom priznané postavenie verejnoprávnej inštitúcie, nezávislej od štátu i politiky, nadrezortnou, nadkonfesijnou a nadstraníckou ustanovizňou.

Maticie účinkujú v zložitej dobe – medzinárodnej i národnej – v období globalizácie . V nej sú kultúrna a duchovná integrácia postupne vydané napospas hollywoodskej masovej kultúre. Stráca sa zmysel života a človeka. Kultúrny priestor sa podriaduje priestoru politickému. Kultúra sa ocitla v centre zápasov o budúcnosť. Tento zápas sa bytostne dotýka národnokultúrnych spolkov – matic. Za nové strašidlo je vyhlásený nacionalizmus, bez ohľadu na jeho podobu a ciele. Nerozlišuje sa medzi vlastenectvom, ktoré rešpektuje iných a šovinizmom, ktorý druhých zaznáva. Najmä malým národom, ktoré nikoho nemôžu ohroziť, sa pripisuje ohrozovanie sveta nacionalizmom, akoby vzťah k národu, ochrana národných záujmov bola najväčším zlom doby. Národný záujem nie je v móde, zdržuje na ceste za nadnárodnými strategickými cieľmi. Spochybňuje sa – mení sa i samotný pojem kultúra.

Každá kultúra je národná, niet nenárodných kultúr. Ale ani národné kultúry nežijú vo vlastnom vákuu, sú otvorené svetu, preto obsahujú národné i nadnárodné prvky. Túžba ľudí a národov po porozumení a spolupráci povedie k výmene istých foriem a hodnôt, ktoré si národné kultúry vypracujú na základe svojich vlastných zákonitostí. Iba takto môže vzniknúť nadnárodná (resp. svetová) kultúra. Ľudstvo i Maticie – si môžu i musia na základe poznania a pochopenia istej nevyhnutnosti vypracovať súhrn úloh a funkcií kultúry aj pre súčasné obdobie.

Osobitne aktuálne je vyvážené chápanie globálneho a národného. Opodstatnené obavy máme zo straty regionálnej a národnej identity, z odcudzenia vlastným tradíciám, z módného komerčného prijímania kultúry.

Prúdu spoločenských premien sa nevyhneme. Globálne a globalizačné procesy nezastavíme, musíme ich akceptovať ako realitu a aktívne sa im prispôbiť. Európa, najmä slovanská, ktorá bola najviac skúšaná mocenskými i politickými zmenami i vojnami, reaguje na globalizáciu integráciou. Svet sa pre nás otvoril. Otvorili sa nám brány na Západ, ale nemali by sme si ich sami zatvárať na Východ. Spoločná minulosť slovanských krajín v globalizujúcom sa svete nás stavia pred spoločné problémy, na ktoré ľahšie nájdeme odpoveď, ak ju budeme hľadať spolu, vymieňať si poznatky a skúsenosti. To v plnej miere platí aj pre slovanské maticie.

Pozitívnym javom globalizácie je vytváranie informačnej spoločnosti. Pokrok v informačných technológiách priniesol veľké zmeny do všetkých sfér života, do výroby, kultúry, vedy, vzdelávania. Osobné kontakty, spoločné podujatia, riešenie spoločných alebo podobných problémov však ani najmodernejšie technológie plne nenahradia. To len zdôrazňuje potrebu užšej spolupráce slovanských matíc. Zásada je jasná – spolupráca matíc, problematické môžu byť iba formy jej uskutočňovania. Treba hľadať adekvátne formy spolupráce.

Je potešiteľné, že sa aktivizuje aj slovanský svet. V procese aktualizácie idey slovanskej vzájomnosti vznikol Medzinárodný slovanský výbor s národnými sekciami, obnovili sa Slovanské zjazdy, založili Medzinárodnú slovanskú akadémiu, pokúsili sa o založenie Zväzu slovanských spisovateľov. V jednotlivých štátoch vznikli všeslovanské zhromaždenia – na Slovensku je to Združenie slovanskej vzájomnosti. V septembri 2000 vzniklo v Minsku Medzinárodné fórum Vyslanci slovanstva, ktoré uskutočňuje konferencie a vydáva zborníky v edícii Slovensko- Európa – Svet (Víchor globalizácie, Labyrint sveta a Slovakia, Európska únia- nádeje a pochybnosti, Bytie a čas(kultúry), Multikulturalizmus – nádeje a pochybnosti). Jeho hlavnou úlohou je prebudenie pamätí a sebavedomia, nábádanie k prekonaniu komplexu menejcnosti. Úlohou slovanských matíc je nadviazať spoluprácu s podobnými spolkami, spojiť sily, využiť ich mozgový potenciál, publikácie a časopisy.

Nechcem a nemôžem vystaviť recept, ako majú jednotlivé slovanské matice postupovať, majú rozdielne úlohy a postavenie. Spoločné poslanie však majú v tom, že sú to národné kultúrne spolky, pôsobiace v zložitej dobe v národnej kultúre. Matice ako národné kultúrne spolky sa vyprofilovali ako občianske celospoločenské organizácie, ktorých úlohou je integrovať politiku, náboženstvom i okrajovými rozdielmi rozdelenú spoločnosť. Svoju činnosť neovplyvňujú len svojich členov, ale širšiu verejnosť. Na prvom mieste môžeme spomenúť pôvodnú hlavnú – vydavateľskú činnosť všetkých matíc. Vydania kníh, časopisov i iných špeciálnych vydaní majú svoje opodstatnenie aj v dnešnej dobe. Matica slovenská mala dobrú skúsenosť s vydávaním tzv. fotosúborov umelcov, vedcov, národných dejateľov, ktorých život a dielo sprístupňovala formou nástenných novín, výstaviiek (120 titulov). Zdarma ich posielala do škôl, osvetových a kultúrnych zariadení. Utužovala styk

spolku s verejnosťou a podnetne národne pôsobila najmä n mládež. Škoda, že nedostatok financií prekazil pokračovaniu tejto formy. Niektoré formy práce jednotlivých matíc môžu pôsobiť inšpiratívne aj pre iné matice, napr. potreba úzkej spolupráce s akadémiami vied a s vysokými školami, ako to robí Matica bulharská. Dôležitým okruhom matičného pôsobenia je jej rozšírenie do piatich kontinentov sveta – má vyše 120 výborov po celom svete. Všetky výbory existujú a pracujú samostatne a podľa stanov sa starajú o rozširovanie bulharskej literatúry, šírenie znalosti bulharského jazyka najmä u mladého pokolenia krajanov. Využívajú službu leteckej spoločnosti Balkán, šíria bulharské filmy, časopisy, čítanky v bulharskom jazyku.

Dôležitú úlohu v matičnej organizátorskej a kultúrnej činnosti majú amatérske spevácke a tanečné súbory, divadelné skupiny, detské spevokoly. Využívajú ich pri pripomienkach národných sviatkov.

Dôležitým a menej využívaným prostriedkom matičného pôsobenia je rozhlas a televízia. Problematika je zložitejšia. Príčin je viacej – okrem finančných sú to často ideové – zámerné nepropagovanie národných podujatí – i organizačné. (Napríklad od roku 1990 v Slovenskej televízii bol pravidelný cyklus Z archívov Matice slovenskej, v ktorom v mesačnej periodicite propagovali významné osobnosti na základe dokumentov uložených v MŠ. Od roku 1990 v Slovenskom rozhlase – vysielanie z B. Bystrice (Regina) každé tri týždne bol polhodinový program „Z kultúrnych a matičných podujatí“. Skončil sa v roku 2002 po zmene programovej štruktúry vysielania. Okrem toho veľa relácií Odkazov (Slovenský rozhlas 1) bolo venované Matici slovenskej a významným osobnostiam slovenskej kultúry. Spoločným problémom azda všetkých matíc je nedostatočné zastúpenie mládeže v ich radoch či už členov alebo priaznivcov a podporovateľov. Musím hľadať priťažlivé formy, ktoré zaujmú mladých – napr. organizovať športové a hudobné podujatia ako Matica sliezka, ktorá utvorila Džezový klub opavského odboru, Svetový festival džezu v Opave, prípadne Festival ku dňu študentov.

Ďalším problémom viacerých matíc je spojenie ústredia s členstvom. V minulosti sa realizovalo aj prostredníctvom podielových kníh, vydávaných spravodajcov i časopisov. V súčasnosti sa od tohto spôsobu upustilo. Podielové knihy vydávajú a posielajú v Matici chorvátskej (po 2 knihy ročne) a na ďalšie matičné vydávanie dávajú 50 percentnú zľavu. Matičné spravodaje

a časopisy vydávajú viaceré matičné organizácie (ústredné, krajové i miestne). Problémov v činnosti jednotlivých matíc a možností ich spoločného riešenie je podstatne viacej. Na viaceré poukázala diskusia na I. celoeurópskom kongrese Matíc slovanských národov v Martine v apríli 2007 - ako sú výmena vydání, výmena výstav, spoločné vydania, spoločné organizovanie významných podujatí a iné.

Pôsobenie slovanských matíc posilňuje národného ducha a pomáha zachovávať a rozvíjať kultúrne dedičstvo jednotlivých slovanských národov. V zjednocujúcej sa Európe je to nezastupiteľná úloha, ktorá neobohacuje iba slovanské národy, ale kultúrne prostredie celej Európy. Integrovaná Európa sa bez slovanského kultúrneho, duchovného a spoločenského dedičstva nemôže zaobísť. Rozvíjaním matičnej činnosti prispievame k obohacovaniu európskej i svetovej kultúry. A to je aj úloha dnešných Matíc slovanských národov.

Slovanské štúdie v súčasnom Rusku **Michail Dronov**

*(príspevok prednesený na konferencii Slovanstvo a svet
súčasnosti 8.12.2015 v Bratislave)*

Na rozdiel od západnej akademickej tradície v Ruskej federácii a ostatných bývalých republikách Sovietskeho zväzu prevláda rozšírený pojem výrazov „slovanské štúdie“ (rus. *slavjanovedenije*) a „slavistika“. Ak na západe sú slavisti v prvom rade odborníci v oblasti jazyka a literatúry, v Rusku k slavistom patria aj historici, zaoberajúci sa historickou minulosťou rôznych slovanských národov okrem Rusov.

História slovanských štúdií má už niekoľko storočí. Samozrejme jej predchádzal tradičný prirodzený záujem ruskej spoločnosti k príbuzným etnikám. Aktívny rozvoj slovanských štúdií sa v Rusku začal v 19. storočí. V období ZSSR s výnimkou niekoľkých medzivojnových rokov slavistika pokračovala vo svojom rozvoji. Nové perspektívy sa objavili počas a bezprostredne po 2. svetovej

vojne – ved' ako je známe, väčšina Slovanov sa aktívne zúčastňovala boja proti nacistickému Nemecku a jeho spojencom.

Dnes sú slovanské štúdie populárnym vedeckým smerom v rôznych, ako slovanských tak i neslovanských regiónoch, obrovskej Ruskej federácie. Svedectvom toho bola druhá Všeruská porada slavistov v Moskve 5.-6. novembra 2013. Tohto podujatia sa zúčastnilo okolo 300 vedcov, 250 z Ruska a 50 z iných štátov Ruskej federácie.

V Rusku tiež trvale pôsobí vlastný Národný výbor slavistov, ktorý je súčasťou Medzinárodného výboru slavistov /MVS/. Pripomínam, že v súčasnosti podobné národné výbory jestvujú v 40 krajinách. Berúc do úvahy medzinárodný charakter MVS v činnosti tejto štruktúry prevláda filologický smer.

V rámci krátkeho vystúpenia je zložitá porozprávať o všetkých ruských slavistických vedeckých centrách. Na Slovensku, ako mi je známe, je najznámejšia Lomonosova Moskovská štátna univerzita. Tam sú skutočne veľmi silné katedry histórie južných a západných Slovanov na Fakulte histórie a slovanskej filológie a na Fakulte cudzích jazykov a regionalistiky. Ale okrem toho slavistiku v Moskve možno študovať aj na Ruskej štátnej humanitnej univerzite/ katedra slavistiky stredoeurópskych štúdií Ústavu filológie a histórie: magisterský program historického zamerania v Historicko-archívnom inštitúte/, v Literárnom inštitúte M. Gorkého /katedra ruskej klasickej literatúry a slavistiky/ a na Štátnej akadémii slovanskej kultúry /katedra slovanských jazykov a kultúr Filologickej fakulty/. Taktiež slavistika ako ucelená disciplína sa prednáša v Petrohrade na katedre slovanskej filológie Fakulty filológie a umenia Petrohradskej štátnej univerzity a okrem toho v uralskom meste Perm na Permskej štátnej univerzite.

Dnes podrobnejšie rozpoviem o hlavnej slavistickej ustanovizni Ruska. Je to náš Ústav slovanských štúdií Ruskej akadémie vied /RAV/. Je vedúcou vedeckou organizáciou, v ktorej sa uskutočňujú slavistické výskumy. Ústav bol založený po skončení vojny v roku 1946. V súčasnosti v Ústave pracuje okolo 180 pracovníkov a má 13 oddelení a vedeckých centier.

Základnými smermi vedeckých výskumov Ústavu slovanských štúdií sú:

- Historicko-kultúrne a etnické procesy u slovanských národov a ich susedov. Etnogenéza Slovanov.
- Štúdium a ochrana kultúrnych tradícií. Slovanská knižná kultúra.
- Archívne dedičstvo slovanských štúdií. História slavistiky.
- Tradícia a modernizácia. Spoločenské a národné hnutia.
- Medzinárodné vzťahy a vojnové konflikty v strednej, východnej a juhovýchodnej Európe.
- Vnímanie ruskej kultúry v slovanskom svete a slovanských kultúr v Rusku.
- Porovnávacie štúdium kultúry, literatúry a folklóru slovanských národov.
- Typologické, komparatívne a porovnateľno-historické štúdium starých i súčasných slovanských, balkánskych a baltských jazykov a dialektov.
- Etnolingvistika.

Priamo v Ústave alebo s jeho účasťou sa pravidelne organizujú ruské i medzinárodné vedecké konferencie, venované rôznym aspektom slavistiky.

Ústav slovanských štúdií má široké medzinárodné kontakty. Oficiálne spolupracuje s vedeckými inštitúciami, ktoré skúmajú históriu, kultúru a jazyky slovanských národov a ich najbližších susedov vo viac ako 20 štátoch. Pracovníci Ústavu zaujímajú zodpovedné posty v mnohých odborných medzinárodných organizáciách, menovite v spomínanom MVS, Medzinárodnej asociácii pre štúdium krajín juhovýchodnej Európy, Medzinárodnej asociácii bielorusistov, Medzinárodnej fonetickej spoločnosti, Medzinárodnej spoločnosti pre etnológiu a folklór.

V Ústave je aj vlastná ašpirantúra. Konkrétne, je samostatná dizertačná rada pre historické vedy a samostatná dizertačná rada pre filologické vedy.

Ústav vydáva niekoľko periodických publikácií, venovaných slavistike. V prvom rade je to najstarší časopis Slovanské štúdie (Slavjanovedenije - pôvodný názov Sovetskoje slavjanovedenije). Vychádza od roku 1965.

Okrem toho vychádza časopis Slovánský almanach a raz za rok Slovánský svet v treťom tisícročí. V týchto vydaniach môžu publikovať mladí autori a aspiranti a v jednotlivých prípadoch aj talentovaní študenti.

Náš Ústav tiež vydáva špecializované periodické publikácie: Starodávne Rusko. Otázky medievistiky, Sloveni=Slovania, Bielorusko a Ukrajina. História, kultúra, jazyk. Pravidelne vychádzajú i neperiodiká: personálne a kolektívne monografie, zborníky atď.

Odporúčam všetkým navštíviť stránku nášho Ústavu – inslav.ru. Na nej možno nájsť nie iba rozšírenú informáciu o všetkých našich pracovníkoch, podujatiach a vydaniach, ale aj stiahnuť na svoj počítač množstvo kníh, venovaných histórii a kultúre Slovanov vo formáte pdf. Vedenie Ústavu robí všetko možné, aby sa výsledky ruských slavistických výskumov stali dostupné čo možno najväčšiemu počtu čitateľov. Preto sú na stránke predstavené aj mnohé celkom nové vydania.

Dnes sa nachádzame v hlavnom meste Slovenska. Preto by som chcel povedať aj o slovenskom smere historického segmentu ruských slavistických štúdií.

V roku 2004 vznikla spoločná Komisia historikov Ruska a Slovenska / Slovensko-ruská komisia historikov/. V súčasnosti je predsedom z ruskej strany známa ruská historička, člen-korešpondent RAV Lorina Repinová. Zástupcom predsedu je doktorka historických vied Ella Zadorožņuková. Ja som vedeckým tajomníkom. V komisii sú prevažne historici a literárni vedci, predstavitelia moskovských i regionálnych vedeckých centier.

Zasadnutia Komisie vo forme vedeckých konferencií prebiehajú raz za dva roky striedavo na Slovensku a v Rusku. Posledné podobné zasadnutie na veľmi vysokej úrovni prebiehalo v Banskej Bystrici v minulom roku. Budúce podujatie je naplánované u nás v Ruskej federácii v roku 2016, ale nie v Moskve, lež v Republike Mari El v meste Joškar Ola, kde pracuje známa ruská slovakistka, profesorka, doktorka historických vied Galina Rokinová.

Názorným výsledkom práce komisie je vydanie zborníkov alebo kolektívnych monografií. Z nich ruská časť komisie pripravila knihy Rusi a Slováci v 19. a 20. storočí: konflikty, súčinnosť, stereotypy /2007/ a Sociálne následky vojen a konfliktov 20.storočia /2014/.

Na záver svojho krátkeho vystúpenia poznamenám, že slovanské štúdie, štúdium histórie, kultúry, jazyka slovanských národov – teda i Slovákov – zostáva jednou z priorit v kontexte ruskej humannej vedy.

Mgr. Dronov Michail Jurjevič, kandidát historických vied, vedecký pracovník Ústavu slovanských štúdií Ruskej akadémie vied, vedecký tajomník ruskej časti Komisie historikov Ruska a Slovenska.

Preložila: Dagmara Bollová

Dôstojná spomienka na obeť

Už dlhší čas žijeme v atmosfére “demokratického” deformovania našich dejín, vrátane dejín dvadsiateho storočia. Pri hodnotení druhej svetovej vojny sa často “zabúda” na rozhodujúci podiel sovietskej armády na porážke fašizmu (hoci vyše osemdesiat percent vojakov nacistického Wehrmachtu a Luftwaffe, padlých za druhej svetovej vojny, padlo práve na východnom čiže na ruskom fronte!), ba v niektorých obciach boli dokonca “demokraticky” odstránené aj pomníky a pamätné tabule, pripomínajúce obeť Červenej armády v tomto fašistickom holokauste slovanských národov. Dokonca aj v Bratislave dalo “revolučné” vedenie mesta, vyklíčené z VPN a iných slovakofóbných zoskupení, odstrániť z budovy Starej radnice pamätnú tabuľu z ružového mramoru, pripomínajúcu oslobodenie hlavného mesta Slovenska od fašizmu 4.apríla 1945!

V tejto dusnej atmosfére zapôsobilo ako závan sviežeho vánku vydanie knihy **Katalóg vojenských hrobov vojakov a dôstojníkov Červenej armády, ktorí padli v druhej svetovej vojne a sú pochovaní na území Slovenskej republiky**. Bohato ilustrovanú knihu na kriedovom papieri veľkého formátu v ruskom jazyku a na 397 stranách vydala spoločnosť I.TRAN a generálny riaditeľ spoločnosti Ing. Ivan Trančík ju na titulnej strane uvádza slovami: **“Táto kniha bola vydaná z vd'ačnosti Rusku za oslobodenie Slovenska a Európy od fašizmu.”** Kniha je prekladom slovenského

originálu, ktorý vydalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky v roku 2010.

Kniha je v našej súčasnej faktografickej literatúre naozaj ojedinelým dielom. V členení podľa jednotlivých krajov Slovenskej republiky ponúka čitateľovi prehľadné mapy o rozmiestnení hrobov a pamätníkov padlých vojakov ČA i faktografickú dokumentáciu so stručným popisom ich súčasného stavu. Podľa údajov ministerstva vnútra SR je na území Slovenska pochovaných 60 659 vojakov a dôstojníkov Červenej armády, ktorí na našom území padli koncom druhej svetovej vojny v rokoch 1944-1945. Šokujúcim čítaním je hlavne siahodlhý abecedný zoznam padlých, nahusto vytlačený na 55 stranách v závere knihy - tento zoznam vyše šesťdesiat tisíc obetí vojny sa začína menom S. Abakulova, ktorý je pochovaný vo Zvolene a končí sa menom I. V. Jaščenkova, ktorý spočinul na vojenskom cintoríne v Trebišove.

Tak nezabúdajme!

Július Handžárik

Človek vo večne nechránenom priestore

Emil Holečka, básnik, redaktor, editor, vydavateľ v januári tohto roku oslávil sedemdesiat rokov. Vyštudoval filmovú a dokumentárnu tvorbu na Divadelnej fakulte VŠMU v Bratislave. Okrem iného pôsobil ako režisér a moderátor Československého rozhlasu, poradca a splnomocnenec pre médiá na Ministerstve kultúry SR, šéfredaktor Slovenskej televízie..... Je členom Spolku slovenských spisovateľov a členom predstavenstva SSS. Je zakladajúcim členom Združenia slovanskej vzájomnosti.

Na básnické formovanie Emila Holečku vplývali najmä J. Stacho, M. Válek, J. Šmrek ale aj L. Novomeský, J. Buzássy, katolícka moderna, osamelí bežci a i. Vydal viaceré básnické zbierky a je autorom mnohých rozhlasových esejí a reportáží. Z jeho najnovšej literárnej tvorby stručne predstavujeme zbierku básní Medardove slzy Jánom Tužinským.

Som rád, že aj prítomná Holečkova zbierka Medardove slzy vychádza z pozoruhodnej citlivosti autora na slovo. Malo by to byť síce pre básnika a poéziu samozrejmé, ale o dnešnej tvorbe v krátkych riadkoch, by som si niečo také nedovolil tvrdiť, ani len pod nátlakom. Priveľa z toho, čo vychádza, často nie sú ani verše, ani básne. Ale poďme k nášmu autorovi, lebo všeličo, čo sa do tejto útlej, krehkej zbierky dostalo, dožaduje sa času, na čas sa odvoláva, a vyvoláva v nás množstvo konotácií, na ktorých sme zavše boli, ale inokedy neboli účastní. Čo celkom určite môže vyvolávať roztrieštenosť našich skúseností v prúde osobného, ale aj dejinného času. A je vopred jasné, že nie všetko, čím sa nás dotýkali veľké alebo domnelo veľké, udalosti našej doby, dotýkalo sa nás identicky aj vnútorne. Ale pre poéziu, na rozdiel od „veľkých“ dejín je veľké šťastie, že čím viac sa veci menia, tým viac zostávajú rovnaké!

Aj vďaka tomu môžeme spoločne nachádzať, objavovať v sebe veľa z toho, čo sa dotklo básnika v básni. A teda môžeme s čistým svedomím súhlasiť s Holečkom : báseň je mávnutie krídlom / do vzduchu, / ktorý spolu dýchame/. Samozrejme, že v praktickom živote musíme dýchať aj to, čo by sme nechceli a tak často cielene zadržíme dych. Našťastie dobré lieky, ale aj placebá, rozdávaajú sa po kvapkách. A náš básnik celkom určite vie, že slzy sa rodia nielen z bóľu, ale aj zo šťastia. Medardove slzy nám teda dávkuje uvážlivo, aby nimi nepreťažil ani to, čo by mohlo zraniť, ani nevyvolal pýchu, ktorá ako je známe, predchádza v nás pád. Veď naozaj! Koľkokrát sme sa my stredoeurópski ľudia za tých sedemdesiat rokov postavili na nohy, aby sme sa potom rozlične poohýbali, poskrúcali, ako večne surové drevo na prudkom slnci. Ešte dobre, že sa už rodíme s dva razy esovito zohnutou chrbticou. Sme teda geneticky ustrojení na prežitie... Ale či aj na žitie, to je už celkom iná otázka o skutočnej slobode ako nás na to upozorňuje Holečka: v kolónii vtáctva, na chránenom území/ nechránený človek/. Teda ten, ktorý si musí paradoxne, aj kvôli ekológom najrozmanitejšej orientácie, zvyknúť na čokoľvek. Ten človek, ktorý je na rozdiel od všetkých živočíchov, celoročne a v podstate aj celoživotne nehájený, voči politikom veľkého i malého kalibru. Títo „poľovníci“ moci, ňou opití, keď ho počas života nezrania, tak ho v poslednej kruhovke aspoň povracajú. Azda preto básnik konštatuje: aj dnes plačeme/ proti svojej vôli, zotreli nás/ ako vlastný sen/. V každom prípade ocitli sme sa akoby v starých rozprávkach, kde bolo, tam bolo... bola jedna papierová zem a cez ňu prepadli sme sa až sem. Do virtuálneho sveta, do bludiska krivých zrkadiel, kde už dávno pokapali naše pravé tváre,

ved' načo by nám aj boli, ved' kto je dnes zvedavý na skutočnú tvár kohokoľvek, všetci sú dnes zvedaví iba na to, ako sa kto tvári. Teda hľadáme masky. Akoby nám už chýbala aj prostá ľudská srdečnosť, naučili sme sa škeriť ako americkí politici a filmové hviezdy. Je síce pravda, že kvôli tomu si národ vylepšil chrup, ale veľmi často, nemá ním čo hrýzť. Je to ako so slobodou, ktorú nemáme často ani ako uplatniť a keď sa o to snažíme, všetci sa smejú, lebo dobre vedia, že hovoríme o sne, ktorý sme si len zle vysvetlili... alebo to ani nebol náš sen alebo bol o niečom celkom inom. Sloboda totiž môže existovať len ako ideál, ale kto okrem zopár básnikov hľadá nejaký ideál, teda ak v súčasnej realite sveta neberieme do úvahy zariadenia pre duševne chorých s ich pacientmi. Začína byť problematická aj taká prostá a nádherná vec akou je ženská krása. Obleje vás pot, keď si uvedomíte, že vlastne obdivujete silikón. Svet za sedemdesiat rokov sa nielenže zmenil, to by možno ani nebolo nijako prekvapivé, horšie je, že so všetkou sofistikovanou výzbrojou, stáva sa ani nie tak nepochopiteľným, ale čoraz primitívnejším. Takmer neobývateľným miestom pre človeka, ktorý akoby ani nemal ciele. Preto azda náš básnik položartom konštatuje, že sme ešte včera: hľadali za všetkým ženu./ dnes už hľadáme iba peniaze/.

Aby nevznikol falošný dojem, že sa tu pokúšam imputovať básnikovi priveľkú skepsu, hovoril som len o tom čo je zjavné, nie o tom, čo chcel básnik povedať, ako to často robia naši učitelia literatúry a iní márne štrajkujúci. Vlastne najlepšie bude, keď týchto pár nesúrodých „myšlienok“ ukončím jednou z básní prítomnej zbierky: nečakaj/ svetlo na konci tunela, ani keby ti išlo/ oproti;/ otoč sa./ je za tebou/.

Nuž je to pravda. No je to aj dovoľávanie sa historickej skúsenosti. Ale kedy sa človek, nielen slovenský človek z nejakej historickej skúsenosti poučil? Napokon asi by sme chceli priveľa. Ale aspoň popremýšľať o takejto možnosti by mohlo stať za to. Nemusí byť teda táto Holečkova skúsenosť ani márna, ani zbytočná. Nie je síce optimistická, ale ved' práve ten čoby dnešný optimizmus je najlacnejší tovar v rukáve slepej ruky trhu, ktorá ako sa ukázalo ani nič nevyriešil, ale zato dosť zopsula súčasný svet a život človeka v ňom.

Ján Tužinský

Prečítali sme si v Literárnom (dvoj)tyždenníku a odporúčame vám do pozornosti

Číslo 1 - 2 / 2016

F.Škvrnda: Svetoví politici a bezpečnosť v roku 2015, **I.Dorica:** Zachovaný kostolík z veľkomoravských čias.

Číslo 3 - 4 / 2016

J.Rezník: Štúr stále prítomný medzi nami, **R.Michelko:** Tvorca slovenskej politickej koncepcie.

Číslo 5 - 6 / 2016

M.Vároš: Ak niekto vystaví Picassa, dám ho zastrelit'...",
E.Petraško: Boží básnik, utajený mních.

Číslo 7 - 8 / 2016

I.Engler: Dlhá cesta a krátky život kráľa Madagaskaru, **R.Haspra:** Príbeh jednej slovenskej hladovej doliny, **V.Šabík:** Spätosť s kultúrou, literatúrou a umením.

Číslo 9 - 10 / 2016

Z.Droppová: Nepochopená architektúra ..., **Rozhovor s Martou Świderskou - Pelinkovou,** poľskou spisovateľkou a vydavateľkou,
I.Válek: "Národný hriešnik" Jonáš Záborský.

Číslo 11 - 12 / 2016

Slovanstvo a svet súčasnosti - z konferencie SSI KORENE,
Rozhovor s Romanom Michelkom, politológom, o súčasnej politickej situácii na Slovensku, **Š.Cifra:** Vydavateľský deň Spolku slovenských spisovateľov.

ROZHOVOR

Známy prognostik šokuje: Kapitalizmus je smrť, migrácia nás zničí

*Nožnice medzi príjmami ľudí sa roztvárajú, stredná trieda vymiera a slovenské firmy musia trpieť vrtochy vedenia štátu, ktorý sa líška nadnárodným firmám. Ako hovorí profesor z Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied **Peter Staněk**, kapitalizmus v tejto forme neprežije. Čaká ho nástraha v podobe migrácie, ktorá bude oveľa väčšia než to, čo vidíme teraz. S profesorom Staněkom sme sa zhovárali aj o tom, ako kapitalizmus (ne)funguje v bežných oblastiach nášho života – napríklad v zdravotníctve.*

V decembri bola konferencia na tému kapitalizmus v 21. storočí, vlni bola rovnomenná Pikettyho kniha bestsellerom. Naskytá sa otázka – do akého kapitalizmu sme sa dostali?

Naozaj sme v tom kapitalizme, do ktorého sme chceli vstúpiť v roku 1989? A nezmenil sa aj kapitalizmus v západnej Európe oproti stavu, v ktorom bol v roku 1989? Dovtedy boli sociálne modely v Nemecku postavené tak, aby konfrontačne ukazovali, že sa lepšie starajú o pracujúcich než my. V momente ako tento aspekt zmizol, zmizla z diskusií aj teória konvergenencie a jednak aj oni sami začali tvrdší tlak na mzdy a odbory. Dúfali sme, že vplynieme do nemeckého sociálneho modelu pred roku 1989, ale my sme vplynuli do liberálneho konceptu ešte umocneného situáciou strednej Európy.

V akom kapitalizme teda žijeme?

Dnes už žijeme v úplne niečom inom, čo nezodpovedá ani pôvodným predstavám roku 1989, ani predstavám západu, ani východu. Celý proces je umocnený dvomi zásadnými zmenami: globalizáciou a mainstreamom značne liberálnej ekonomiky washingtonského konsenzu. To znamená, že sme v situácii, v ktorej je to naozaj dosť zlé.

Na Slovensku teda nie je priestor pre ekonomický liberalizmus.

V podstate nie, 4,7 miliónov obyvateľov a ich príjmová štruktúra – môžeme povedať, že polarizácia príjmov je obrovská. Aj medzi jednotlivými vrstvami, aj medzi jednotlivými teritóriami Slovenska. Štatistické údaje o priemernej mzde vyše osemstoosemdesiat eur sú nezmyslom. Vnútorňa štruktúra je obrovsky rozdielna. Bohužiaľ, sú na Slovensku regióny, kde je vyše 70 percent ľudí chudobných.

Vaše výskumy, ktoré v novembri prezentoval EÚ SAV, hovorili, že rast v prospech chudoby nebol takmer vôbec. Je to naozaj tak, že v dobrých časoch zhrabnú plody ekonomiky bohatí?

Je to veľmi jednoduché a je to to, čomu sa všetci vyhýbajú. Je to takzvaná reprodukcia pracovných miest. To znamená, že nie je dôležité, koľko miest vznikne a koľko zanikne, ale aká je kvalifikačná a mzdová náročnosť. A tu máte jeden „krásny“ rozdiel. Kedysi v 90-tych rokoch tvorili agentúrni pracovníci päť, šesť až sedem percent. Dnes tvoria približne 30 až 35 percent. Ale títo ľudia nemajú ani bonusy, ani prémie, ani ochranu pred prepúšťaním, nič. Druhá vec je, že aj v špičkových odvetviach predstavuje nárast produktivity približne desať, dvanásť až pätnásť percent ročne. Ale nárast miezd predstavuje jedno až dve percentá. Ľudia s dostatočným príjmom je veľmi málo na to, aby vyvážili štatistiky. Priemer dotvárajú manažéri nadnárodných organizácií so mzdami desať-päťnásťtisíc eur.

Dobre, ale ak zvýšime mzdy, fabriky odídu za lacnejším.

To je mýtus. Počet ľudí s minimálnou mzdou je asi 80-tisíc, zhruba ďalších 120-tisíc sú tí, ktorí dostanú oficiálne minimálnu mzdu a zvyšok popritom. Investori tu ostávajú, lebo tu hrá úlohu geografická poloha, personálna kvalifikovanosť a ochota pracovať za iných podmienok ako inde. Napríklad, keď prišla Hyundai do Anglicka, mali veľký problém presadiť kultúrne aspekty ako ukláňanie, podnikovú hymnu a podobne. Tu to nikomu neprekážalo. Naši ľudia boli adaptabilnejší viac než Poliaci alebo Česi.

Ale sú ešte lacnejšie krajiny. Veľ a firiem sa presúva do Rumunska a Bulharska.

Tam je však iný problém. Napríklad podnik Delphi zo Senice, káblové zväzky. Rozhodli sa preniesť časť výroby do Rumunska, pretože tam ich zlákali o tretinu nižšie mzdy. Chybovosť výrobkov bola 80 percent. Zobrali ľudí zo Senice, aby Rumunov dva mesiace zaškolovali. Po zaškolení bola chybovosť 60 percent. Výrobu vrátili na Slovensko, kde bola chybovosť na úrovni päť percent.

Napriek nízkym mzdám Rumunska a Bulharska sme stále kompromis?

Technická kreativita našich ľudí je stále veľmi vysoká. Keď sa v Nemecku pokazí linka, Nmec čaká na opravára. Keď sa na Slovensku pokazí linka, ľudia prídu, pozrú, tam pritiahnu, tam povolia, dajú pančuchu na hriadel' a linka beží ďalej. A toto investori oceňujú. To je kapitál, s ktorým sme mali pôvodne manévrovať. Bohužiaľ, ešte jednu generáciu a už to nebude.

Čo bude potom?

Potom to budú analfabeti, akí sú vo väčšine západoeurópskych krajín, ktorí budú čakať na opravára.

Čiže, keď sa chceme zachrániť musíme podporovať technicky kreatívne povolania.

Presne tak. To je presne to, čo drží Nemecko nad vodou. Malé série výrobkov špičkovej kvality, robené kreatívnymi ľuďmi, individuálne, na zákazku.

No to sú ľudia, ktorí pracujú v stredných a malých podnikoch. V súčasnosti to vyzerá tak, že vláda im skôr hádže poleno pod nohy.

Transnacionálne korporácie umožnia obrovský rozsah exportu, ktorý zmení zahranično-obchodnú bilanciu. Krajina zrazu vyzerá úspešne a je exportne prosperujúca. Ale to nie je zásluha domácich firiem, ale nadnárodných spoločností. Druhá vec je, že aby boli nadnárodné spoločnosti efektívne, potrebujú veľmi empatické malé a stredné firmy. Vláda pritlačí na malé a stredné firmy, aby sa veľmi nepýtali a boli ústretové voči nadnárodným spoločnostiam. Všetky opatrenia, ktoré sú namierené proti malým a stredným firmám, sú vytvorené až po konzultácii s veľkými nadnárodnými spoločnosťami.

Robiť slovenským firmám problémy, aby družnejšie spolupracovali s nadnárodnými zahraničnými firmami?

Isteže. Ako malá firma musíte veľkej zahraničnej firme dodať produkt načas, musíte mať všetky možné certifikáty kvality, musíte mať doklad, že ste už pre niekoho špičkového vyrábali a posledné poleno – zaviazete sa, že každých päť rokov budete znižovať náklady a cenu. Je tu ešte paradox reťazení. Veľká firma si najme strednú firmu, stredná si najme živnostníka. Živnostník si nemá koho najat', tak to urobí. Keď treba platiť, zrazu je to naopak. Veľká firma si nechá väčšinu, minimum dá strednej a tá, keďže dostala minimum, nezaplatí živnostníkovi.

Ako by sa to dalo riešiť?

Jednoducho. Osobná zodpovednosť s ručením vlastného majetku. Podpíšu osobnú zmenku. Všetko, čo je taktó problémové, možno riešiť osobnou zodpovednosťou. Politik rozkráda? Osobná zodpovednosť s ručením vlastného majetku. Potom zistíte, že nemáte ľudí, ktorí by išli do politiky a na ministerstvá.

Kto by takéto niečo vo vláde podpísal a spravil z toho zákon?

Na to by musela byť politická vôľa. Korupcia vo výške 18 percent nás ročne stojí cez tri miliardy eur. Keby ste mali tri miliardy, vyriešite platy v zdravotníctve, školstve, dáte samosprávam... Desivé je na tom to, že EÚ spočítala, že ročný rozsah strát z korupcie je 350 miliárd eur. A nikto s tým nevie nič urobiť. Samozrejme, máte Švédsko, Fínsko, kde je korupcia jedno až dve percentá.

Z čoho vyplývajú takéto rozdiely?

Zo spoločenského charakteru. Keď podvediete vo Švédsku, už si neškrtnete. Keď urobíte to isté v Taliansku, oslavujú vás ako šikovného človeka.

Vráťme sa ešte ku kapitalizmu. Má na Slovensku vôbec nejakú budúcnosť?

V takej podobe, v akej je dnes, nie. Príjmová polarizácia nie je nebezpečná iba z politických aspektov, ale aj z pragmatického dôvodu. Vymaže strednú triedu. Neexistujúca stredná trieda znamená neexistujúca domáca spotreba. To vedie k zaviazanosti výlučne na export. To znamená zaviazať sa s inými partnermi zo zahraničia a krajina je potom zraniteľná na mnohých úrovniach.

Aký smerom by sa teda súčasný kapitalizmus mal uberať?

Spoločnosť vo Švédsku dospela k tomu, že si Švédi dobrovoľne zvýšili dane – pretože dostanú od spoločnosti kvalitné služby. Každý by teda mal začať sám od seba. Ak človek vie, že mu spoločnosť poskytne kvalitné zdravotníctvo, bezpečnosť či dopravu, pokojne dane zaplatí. Ale ak vie, že sa dane rozkradnú a že korupcia zdrazí cenu sociálneho modelu, čo si vynúti opäť zvýšenie daní, urobí jediné – minimalizuje platenie daní a bude kreatívny pri obchádzaní daňového zákona.

Kvalitné zdravotníctvo? Na Slovensku?

Ak máte kontakty a ste v správnom čase na správnom mieste, systém sa o vás postará. Zariadenia sú celkom na úrovni, lekári sú kvalifikovaní. Stačí si však porovnať rovnaké oddelenia na rôznych

klinikách. Bohužiaľ, veľká časť občanov naráža na problémy v zdravotníctve – korupcia, nedostatok kapacít a podobne.

Keby sa to riešilo pripoistením, respektíve nejakým polosúkromným modelom?

Nie. Riešenie je veľmi jednoduché – DRG. Nemecká metóda modelovej diagnózy. Operácia slepého čreva stojí napríklad štrnásť tisíc, endoprotéza dvesto tisíc eur. DRG znamená, že financujete cez poisťovňu medicínske výkony. Druhá časť je financovanie zdravotníckej techniky a zariadení – to financuje zakladateľ, teda u nás štát, VÚC a samosprávy. My sme prevzali systém DRG, ale s tým, že zariadenia zakladateľ nefinancuje. Problém je v tom, že sa neinvestovalo do údržby a modernizácie zdravotníckych zariadení. Ale na tom sme sa zaviazali v záväzkoch prístupového protokolu v roku 2004! Mali sa zmodernizovať nemocnice, školy, skládky odpadu a podobne. Výsledkom je, že dnes vo väčšine zdravotníckych zariadení je zastaraná technika a máte jej príliš veľa. Máme dvakrát viac CT prístrojov ako Francúzi a fungujú štyri hodiny denne. Klasická ukážka – súkromné CT ide 14 hodín denne, štátne vezme pacientov od deviatej do jedenástej a skončili, lebo viac nepreplatí poisťovňa.

Treba teda menej nemocníc?

Nemôžeme udržiavať hustú sieť zdravotníckych zariadení, v ktorých jeden zdravotnícky výkon robia desaťkrát do roka. Potrebujeme špecializované zdravotnícke zariadenia, v ktorých urobia ročne tisíc operácií slepého čreva. Potom nemáte pooperačné komplikácie, máte špičkový chirurgický tím, kompletnú výbavu. Obyvateľstvo si však musí uvedomiť, že nemocnica nebude na každom rohu.

Ale z čoho bude nemocnica platiť techniku a prevádzku?

To je druhá vec. Nemôžete sprivatizovať najlukratívnejšie časti zdravotníctva, ako napríklad biochemické laboratória. No tie sú už sprivatizované, s tým už nedá nič robiť. Ale môžete urobiť inú vec. Prečo sa pred operáciou z piatich vyšetrení robia štyri zbytočne? Najskôr vám spravia vyšetrenia v poliklinike, potom v krajskej nemocnici, potom vás pošlú do štátnej nemocnice, kde medzitým zrušia termín operácie a idete na všetko znovu. Druhá vec sú preventívne programy. Skrining a preventívne programy stoja desať eur, klinické riešenie tisíce eur. Keby ste mali reálne skriningy ako na západe, kde z DNA predvídajú chorobu v klinickom stave, tak vás

nestojí ožarovanie osemnásťtisíc eur, ale hormonálna blokáda vyjde na približne štyristo eur. A to nehovorím o kvalite života pacientov.

Potom sa možno pozrieť na nemocnicu. Keďže má nejaké príjmy a výdavky, možno o nej hovoriť ako o firme. Potom je nezmyselné, že nemocnicu riadi lekár a nie manažér.

Ano, je to nezmyselné. Mala by ju viesť skupina manažérov, primári by boli poradcovia za medicínsku stránku. Lekár nepozná finesy účtovania a tam sa vytvárajú nepredstaviteľné možnosti pre kreatívne účtovníctvo pri financovaní nemocnice. To by odborník na financie nedovolil, lebo ručí za to, aby nemocnica bola po finančnej stránke v poriadku. Lenže je tam zvykové právo.

Podme ešte na veľmi aktuálnu tému migrácie. Ekonómovia prichádzajú s názormi, podľa ktorých migranti zachránia európsky trh práce.

Je to nezmysel. Väčšina migrantov nemá žiadne vzdelanie. Niektorí majú univerzity, ale aké? Podľa analýz sa ich univerzity nemôžu s našimi ani porovnávať. Takzvaní lekári, výpočtári či architekti tvoria len zlomok, promile. Nevedia jazyk, treba im dať ubytovanie, ošatenie, zdravotnú starostlivosť. Podľa analýz z Nemecka ani druhá generácia migrantov nie je integrovaná do spoločnosti. Zostávajú vo svojich komunitách, nechcú sa integrovať.

Čo môže tento problém spôsobiť?

Náš štát nemá peniaze na vlastných dôchodcov a bude potrebovať peniaze na financovanie migrantov. Čo myslíte, ako sa budú tváriť politici, keď povedia dôchodcom, že musia mať polovičné dôchodky, lebo treba prijať migrantov? Navyše vnútorná polarizácia spoločnosti vedie k tomu, že stredná trieda sa rozpadá. Dve tretiny idú medzi chudobných, jedna tretina medzi bohatých. Chudobní stratia v spoločnosti status a príjmy, budú logicky tlačíť na sociálny systém. Ale ten nemá peniaze, lebo tu máte migrantov.

Z väčšej časti ekonomických migrantov.

Dokonca to aj vyjadrili heslom, že idú za lepším životom. Ale ja sa pýtam – ten lepší život v Nemecku spadol z neba? Nie je výsledkom práce rodičov a starých rodičov dnešnej generácie? A niekto sa len tak rozhodne, že on chce mať lepší život a ide do Nemecka? A naši ľudia nemajú právo ísť žiadať do Nemecka lepší život? A kto dokončí revolúciu v Sýrii? Až všetci odídu a posledný zhasne? Nie je ich morálnou povinnosťou riešiť ten problém vo svojej domovine?

Ale argumentácia zahraničných politikov či niektorých hnutí smeruje k otvorenej náruči v mene humanizmu.

Ale prečo? Migrantovi dáme, ale keď si náš mladý človek bude chcieť kúpiť byt, tak mu povieme, staraj sa o seba, vezmi si hypotéku a zadlž sa na tridsať rokov. A tomu hovoríte humanizmus? Až 80 percent Slovákov neušetrí z výplaty nič. Chcete gradovať sociálne napätie tým, že príde migrant a dostane stravu, ošatenie a lekársku starostlivosť zadarmo?

A čiasto z ekonomickej stránky? Zvládli by sme zobrať migrantov?

Európa nie je v stave, aby brala migrantov. Štúdia hodnotila počet ľudí v súvislosti so schopnosťou planéty absorbovať odpad, ktorý ľudia produkujú. Maximálny počet obyvateľov v EÚ vyšiel 256 miliónov. Za Slovensko 2,5 milióna obyvateľov ako maximálne udržateľný počet. Viete, čo je problém v Slovinsku a Macedónsku? Obrovské kopy odpadu, ktoré po migrantoch zostali.

Ale je tu približne tisíc rodín, ktoré sa rozhodli utečencov prijať.

A je to skutočne tisíc rodín? Keď podľa prieskumov 80 percent obyvateľstva nechce mať za suseda ani Róma? Mne nerobí problém dať bezdomovcovi pár eur na teplú polievku, ale domov si ho nezavolám. Pretože ten domov som si štyridsať rokov budoval.

No a čo teda pracovné sily? Prognózy stále strašia, že nebude mať kto robiť na naše dôchodky.

Dnes je trendom Industry 4.0, štvrtá priemyselná revolúcia. Podľa nemeckého výskumu do roku 2020 zruší tento trend 2,5 milióna pracovných miest.

Čiže roboti nás pripravia o prácu?

Potreba práce klesne o 20 až 30 percent. Vidieť to na Volkswagene. Štvrtá montážna hala bude mať 326 pracovníkov. Keby tam mali zariadenia ako v prvých troch halách, tak je to vyše tisíc pracovníkov. Keď som diskutoval s ľuďmi z Massachusetts Institute of Technology a CalTech, zhodli sme sa, že radikálny pokles potreby práce je ohrozením do budúcnosti. Čo s tými ľuďmi, ktorí prídu o prácu? Do roku 2030 pribudne približne 718 miliónov nových uchádzačov o prácu, z toho 600 miliónov v arabských krajinách. Pakistan, India, Bangladéš budú mať rapidný nárast obyvateľov, ale všetko sú to krajiny, ktoré si zničili životné prostredie. V Bangladéši vyrúbali lesy, spodná voda vystúpila vyššie, v koryte riek klesla hladina a morskú vodu z Bengálskeho zálivu ťahá monzúnový vietor do vnútrozemia. Všetko zasolila: pôdu, studne. Podobne severná

Afrika. Podľa NASA prejde zmenou klímy do roku 2030 do pásma absolútneho vysušenia. Môžeme čakať 160 miliónov migrantov, ktorí nemajú ako prežiť.

Radovan Kopečný, In.: aktuality.sk

Epochálne posolstvo z Havany

3 otázky pre profesorku Emíliu Hrabovcovú, odborníčku na cirkevné otázky

E. Zelenayová: *Spoločná deklarácia pápeža Františka a moskovského patriarchu Kirilla je pozoruhodná už tým, že k stretnutiu predstaviteľov katolíckej a pravoslávnej cirkvi došlo prvý raz po takmer tisíc rokoch. Aký význam má pre cirkev a svet?*

E.Hrabovcová: Deklarácia je historická nielen svojím ekumenickým rozmerom, ale aj vyjadreniami ku globálnym ohrozeniam, ktorým dnes čelia kresťania i celé ľudstvo. Vyzýva medzinárodné spoločenstvo, aby okamžite konalo a spoločne zabránilo ďalšiemu prenasledovaniu a exodu kresťanov z krajín, kde žili od apoštolských čias, vojne, chaosu a terorizmu. Kresťania nie sú však ohrozovaní iba fyzickým násilím, ale aj ideologickým. Západné štáty vnucujú svetu agresívnu ideológiu sekularizmu, odmietajú akýkoľvek vzťah spoločnosti k Bohu a pravde, rozvracajú manželstvo a rodinu, dezintegrujúcu identitu človeka a šliapu po jeho najzákladnejšom práve na život. Deklarácia vyzýva Európu, aby zostala verná kresťanským koreňom v krajinách.

E. Zelenayová: *Prečo si pápež vybral za partnera práve patriarchu Moskvy a ceľej Rusi?*

E. Hrabovcová: Počnúc historickým objatím Pavla VI. a patriarchu Athenagora bolo stretnutí pápeža a konštantínopolského patriarchu viacero. Uskutočniť stretnutie s moskovským patriarchom zastupujúcim najväčšiu a najpočetnejšiu pravoslávnu cirkev, bolo zložitejšie, hoci za Benedikta XVI. už boli očakávania veľmi konkrétne. Stretnutie urýchlila situácia v dnešnom svete, v ktorej pápež neváha vidieť „tretiu svetovú vojnu po kúskoch“ a patriarcha

„znaky Apokalypsy“. Dosvedčuje to aj vyjadrenie, že od ich schopnosti v týchto ťažkých časoch spoločne svedčiť o Duchu pravdy do veľkej miery závisí budúcnosť ľudstva.

E. Zelenayová: *Dalo by sa očakávať, že takáto epochálna udalosť vyvolá väčší ohlas v médiách. Ako hodnotíte tento aspekt?*

E. Hrabovcová: Je pochopiteľné, že médiá, ktoré konajú v duchu protikresťanských ideologických a politických záujmov i proti skutočnému pokoji vo svete, usilujú sa zatlačiť do úzadia vyhlásenie, ktoré im neprijemne hovorí do svedomia.

In: SNN 10/2016

ZAÚJALO NÁS

V Bratislave bolo otvorené Ruské centrum V Európskom fonde slovanskej písomnosti a kultúry sa konalo otvorenie Ruského centra.

Na slávnostnej otváracíj ceremoníi, ktorá sa konala 30. marca 2016 sa zúčastnili oficiálne osoby, verejní činitelia, umelci, rusisti a študenti gymnázií slovenského hlavného mesta. Pricestovali aj priatelia a partneri z iných miest Slovenska, Rakúska a Maďarska. Hostí víтали dievčatá v ruských krojoch a mládež v tričkách so symbolmi fondu Russkij mir. Následne v súlade s tradíciou centrum bolo posvätené čestným arcibiskupom a metropolitom českých zemí a Slovenska Kryštofom.

Na ceremoníi otvorenia Ruského centra sa zúčastnil aj veľvyslanec Ruska v Slovenskej republike Alexej Fedotov. Deň predtým sa konalo jeho stretnutie s výkonným riaditeľom fondu Russkij mir Vladimirom Kočinom, na ktorom sa rozoberala možná spolupráca medzi veľvyslanectvom a fondom v oblasti propagovania ruského jazyka, vzdelávacie a grantové programy, ktoré fond realizuje na Slovensku.

Ruský veľvyslanec privítal hosti a poukázal na vklad do otvorenia centra ako fondu Russkij mir, tak aj slovenskej strany, obrátiac pozornosť prítomných na to, že záujem o ruský jazyk, kultúru a dejiny na Slovenku nezhasína. Vladimir Kočin sa poďakoval ruskému veľvyslanectvu a Európskemu fondu slovanskej písomnosti a kultúry, podotknúc, že fond bude poskytovať pomoc pri práci Ruského centra.

Otvorenie Ruského centra bolo významnou spoločenskou a kultúrnou udalosťou. Na ceremoníi sa zúčastnili zástupcovia diplomacie aj iných štátov – Bieloruska, Španielska, Brazílie. Na otváracíj ceremoníi bol prítomný zástupca ministra kultúry

Slovenska I. Sečík, ktorý podporil vytvorenie ešte jedného ohniska ruskej kultúry v Bratislave, podporujúceho upevnenie kontaktov a priateľstva medzi dvomi krajinami.

Prezident Európskeho fondu slovanskej písomnosti a kultúry profesor Igor Bondarenko ohlásil otvorenie kurzov ruského jazyka a pozval všetkých zúčastnených navštevovať podujatia Ruského centra.

Všetci účastníci mali možnosť sa oboznámiť s exponátmi výstav, ktoré sa v tomto čase konali v Aircraft Gallery. Výtvarná výstava, konajúca sa v rámci Medzinárodného akademického výskumného projektu Medzi Volgou a Dunajom, spojila maliarov z Ruska a 10 štátov povodia Dunaja: Slovenska, Česka, Rakúska, Nemecka, Maďarska, Srbska, Bulharska, Poľska, Ukrajiny a Moldavska.

Poznámka:

Európsky fond slovanskej písomnosti a kultúry je občianske združenie, založené v roku 2015 v Bratislave. Hlavný cieľ a misia fondu spočíva v koordinácii a zjednotení aktivít organizácií a osôb na upevnenie kontaktov a spolupráce medzi slovanskými národmi, diasporami, krajinami a ľuďmi v sfére kultúry. Zvláštna pozornosť sa venuje slovanským jazykom a písomnosti ako kľúčovému prvku kultúry.

Medzi prioritnými smermi činnosti fondu je popularizácia umenia slovanských krajín (divadlo, kino, hudba, výtvarné umenie, literatúra, šport, múzeá, výstavy, folklórna tvorba); uskutočnenie medzinárodných vedecko-praktických konferencií a seminárov na témy dejín Slovanstva, zachovania tradícií, písomnosti a jazykov; podpora sociologických a vedeckých výskumov v oblasti slovanských kultúr; koordinácia aktivít rozličných organizácií slovanských krajín v oblasti kultúry, vedy, náboženstva, športu a vzdelania a iné.

Zdroj://ruskiymir.ru/news/204788

Vedecký zborník Slováci v zahraničí po tridsiaty druhý raz

Začiatkom roku 2016 Vydavateľstvo Matice slovenskej vydalo vedeckú ročenku **Slováci v zahraničí** už po tridsiaty druhý raz. Pastelovo zelená väzba ukrýva takmer 200 strán printu zo života a diela Slovákov žijúcich v zahraničí.

Do redakcie ročenky bolo počas roku 2016 zaslaných niekoľko desiatok štúdií, materiálov, článkov, informácií i recenzií z Chorvátska, Rumunska, Maďarska, Poľska, Srbska, Čiernej Hory, USA i Austrálie. Krajanskej problematike ostali verní i viacerí odborníci zo Slovenska, ktorí sa v roku 2015 venovali veľmi širokému okruhu tém.

Pryou a aj vedecky najhodnotnejšou kapitolou ročenky sú už tradične *Štúdie*. V 32. čísle zborníka nájdeme príspevky z pera **Claudeho Baláža** (Slovensko): *Zahraniční Slováci v druhej svetovej vojne a protifašistickom odboji vo Francúzsku*; **Adriany Fúrikovej** (Rumunsko): *Aspekty vzdelávania v slovenskom materinskom jazyku v Rumunsku v rokoch 1936 – 1940*; Agaty Jędrzejczykovej (Poľsko): *Život s krajanmi, krajaniam so Životom*; **Jany Sivičkovej** (Slovensko): *Andrej Sirácky, významný národno-kultúrny dejateľ v dejinách vojvodinských Slovákov* a **Tünde Tuškovej** (Maďarsko): *Náčrt problematiky: sebareflexia poslucháčov slovenského pôvodu súvisiaca s dvojjazyčnosťou*. Ich obsahovú stránku ozrejmujú abstrakty v slovenskom a anglickom jazyku, ktoré sú situované na začiatku štúdií v zborníku.

Kapitolu *Materiály a pramene* reprezentujú štyri príspevky, pod ktoré sa autorsky podpísali: **Genová Grácová** (Slovensko); **Ján Jančovic** (Slovensko); **Vladimír Valentík** (Srbsko) a **Ján Vrtielka** (Austrália). Autorka Grácová otvorila tému slovenskej diplomacie v 40. rokoch 20. storočia so zameraním na osobnosť Dr. Jána Kaššovica. Jančovic priblížil vystaňovalectvo na Dolnú zem a ponúkol materiál s názvom *Tri storočia usadenia a pobytu evanjelických Slovákov na ľavej strane Ipl'a, s podtitulom: Slovenski evanjelici a ich osobnosti v maďarskej časti Novohradskej stolice v 17. – 19. storočí*. Valentík v príspevku reflektoval stopäťdesiat rokov slovenských novín a časopisov vo Vojvodine (1864 – 2014).

Ján Vrtielka ponúkol zdokumentované dejiny Slovenského katolíckeho kostola na Caveate v štáte Viktoria, v Austrálii.

Výročia, jubileá a spomienky tento rok priniesli informácie od **Anny Kováčovej** (Maďarsko), **Kataríny Melegovej – Melichovej** (Srbsko) a **Alžbety Uhrinovej** (Maďarsko). Vo svojich príspevkoch spomínali na Ondreja Krupu (1934 – 2015), oživotvorenie Matice slovenskej v Juhoslávii/Srbsku a venovali sa i životnému jubileu Anny Divičanovej.

Autorsky najbohatšou kapitolou sú aj tento rok *Správy, informácie a recenzie*. **Ľuboš Kačírek** (Slovensko) ponúkol recenziu na dielo Anny Kováčovej: *Po stopách slovenskej minulosti v Budapešti*. **Jerry Jaroslav Krúpa** (Florida) sa venoval slávnej rodine podnikateľov Dudovcov: *Andrej Duda and sons, Incorporated*. Autorská dvojica **Mirko Vavra** a **Branka Baksa** (Chorvátsko) priblížili príchod Slovákov na územie dnešného Chorvátska. Zamerali sa aj na sčítanie obyvateľov, práva národnostných menšín a organizáciu Zväzu Slovákov v Našicích. Autor **Michal Spevák** (Čierna Hora) informoval o slovenskej vzájomnosti na južnom Jadrane a o Slovákoch v Čiernej Hore. Ročenku uzavrela **Zuzana Pavelcová** (Slovensko), ktorá ozrejmila činnosť Krajanského múzea Matice slovenskej počas roku 2015.

Možnosť, prispieť do ročenky Slováci v zahraničí č. 32 ponúkame všetkým krajanom aj v roku 2016. Pokyny pre autorov nájdete na webovej stránke Matice slovenskej. Taktiež si ročenku môžete zakúpiť z pohodlia domova na stránke www.vydavatel.sk.

Zuzana Pavelcová

JUBILEÁ

Jubileá v 3. štvrt'roku 2016

Čisto Pudske je možné docieľiť iba národným

P.J. Šafárik

Júl

- **4. 7. 1976 zomrel** vo Važci **spisovateľ, prozaik Štefan Rysul'a**. Narodil sa 13. 8. 1900 vo Važci. Jeho život je úzko spojený so školstvom – absolvoval učiteľský ústav a Pedagogickú fakultu. Patril do skupiny autorov lyrizovanej prózy a inklinoval ku koncepcii naturizmu. Jeho dielo vyrastá z filozofie utrpenia a nádeje, regionálnych i folkloristických prvkov. Posmrtno mu vyšli Vrchárske rapsódie – **40. výročie smrti**.

- **12. 7. 1876 sa narodil** v Lukovištiach **slovenský básnik Ivan Krasko** vlastným menom Ján Botto. Dňa 3. marca 1958 zomrel v Bratislave. Bol básnik, prekladateľ. Jeho básnická tvorba nie je rozsiahla – sú to len dve básnické zbierky Nox et solitudo, Verše - bol však vedúcou osobnosťou generácie slovenskej moderny. Mnohé jeho básne i zhudobnili. Bol poslancom a senátorom Národného zhromaždenia - **140. výročie narodenia**.

- **15. 7. 1871 zomrel** v Brezne **spisovateľ a dramatik Ján Chalupka**. Narodil sa 28. októbra 1791 v Hornej Mičinej. Bol predstaviteľ slovenskej obrodeneckej literatúry - básnikom, prozaikom i autorom politických a náučných spisov. Svoje politické národnoobrané brožúry, v ktorých odsudzoval a ironizoval maďarizátorov, vydával anonymne. Ťažisko jeho literárnej tvorby je v divadelných veselohrách Kocúrko, Všetko naopak, Trasorítka a ďalších. Satiricky v nich podáva spoločenské problémy doby. Jeho román v nemčine *Bendegúz, Gyula Kolompos und Pista Kurtaforint* je satirickým cestopisom kritizujúcim maďarské i slovenské

zemianstvo a výstrelky jeho prepiateho nacionalizmu- **145. výročie smrti.**

- **31. 7. 1966 zomrel** v Bratislave **Andrej Bagar, slovenský herec, režisér a vysokoškolský pedagóg.** Narodil sa 29. 10. 1900 v Trenčianskych Tepliciach. Roku 1924 nastúpil ako herec do Slovenského národného divadla v Bratislave. Hrával a neskôr aj sporadicky režíroval. Roku 1939 ho Nemci zatkli za ilegálnu činnosť. Po prepustení nesmel vystupovať v SND, stal sa režisérom Slovenského rozhlasu, kde pripravil okolo štyristo hier a relácií. Roku 1944 podieľal sa na založení Slovenského komorného divadla v Martine. Počas SNP založil a viedol Frontové divadlo. Po vojne sa stal riaditeľom SND. Zaslúžil sa o vznik Vysokej školy múzických umení v Bratislave, ktorá bola založená v roku 1949. Vytvoril bohatú škálu postáv v hrách svetovej i domácej klasiky. Účinkoval aj v televízii, vo filme a v rozhlase – **50. výročie smrti.**

August

- **7. 8. 1906 sa narodil** v Kyjove pri Bardejove **maliar a grafik Dezider Milly.** Umrel 1. 9.1971 v Bratislave. Bol pedagógom na Slovenskej vysokej škole technickej, Pedagogickej fakulte UK a Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Na jeho tvorbu vplývali nostalgické krajiny, poetizmus, vidiek a folklór. Bol členom výtvarnej skupiny Život. Neskôr v jeho maľbách prevládol svojský typ meditatívnej krajiny Oravy a Liptova– **110. výročie narodenia.**

- **17. 8. 1916 zomrel** v Martine **redaktor a básnik Svetozár Hurban Vajanský.** Narodil sa 16. 1. 1847 v Hlbokom. Bol advokátom, ale až do smrti sa venoval literatúre. Žil v Martine, kde pôsobil ako redaktor a šéfredaktor Národných novín, Slovenských pohľadov, tajomník Živeny a činovník ďalších kultúrnych inštitúcií. Dlhé roky bol najvýraznejšou martinskou osobnosťou – žurnalistom, plodným básnikom, autorom mnohých románov a nekompromisným literárnym kritikom. Jeho zbierka Tatry a more (1880) sa stala akýmsi manifestom nastupujúceho realizmu. Najkomplexnejší obraz spoločnosti vytvoril v novele Letiace tiene a v románe Suchá ratolesť – **100. výročie smrti.**

- **24. 8. 1856 sa narodil** v Slovenskej Ľupči **Samuel Cambel, slovenský jazykovedec.** Zomrel v Budapešti 18. 12. 1909. Bol kodifikátorom modernej spisovnej slovenčiny na začiatku 20. storočia. Skúmal slovenčinu, ustáľoval jej pravopisnú normu,

budoval odbornú terminológiu. Patrí k priekopníkom národopisného výskumu – **160. výročie narodenia.**

- **14. 8. 1866 zomrel** v Turčianskych Tepliciach **spisovateľ, prvý podpredseda Matice slovenskej Karol Kuzmány.** Narodil sa 16. 11. 1806 v Brezne, pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine. Je predstaviteľom slovenského literárneho preromantizmu, iniciátor a organizátor literárneho života – vydával literárny časopis Hronka. Člen výboru Tatrána, člen deputácie k cisárovi vo veci memorandových požiadaviek. Spolu so Štefanom Moyzesom viedli Maticu slovenskú a utvorili moyzesovsko-kuzmányovskú tradíciu spolupráce katolíkov s evanjelikmi. Je autorom hymnickej piesne *Kto za pravdu horí* – **150. výročie smrti.**

- **25. 8. 1806 sa narodil** v Bohuniciach v okrese Levice **slovenský klasicistický básnik a publicista Samuel Godra.** Umrel 4. 5. 1873 v Stredných Plachtinciach. Bol evanjelický kňaz. Pod vplyvom Jána Kollára písal klasicizujúcu poéziu v češtine — **210. výročie narodenia.**

- **29. 8. 1526 bola bitka pri Moháči,** v ktorej Turci porazili uhorské vojsko. V bitke zahynul kráľ Ľudovít II. Po bitke sa otvorili brány Turkom do Uhorska a Maďarsko bolo pripojené k Osmanskej ríši ako Budínsky volájet. S týmto dátumom sa spája koniec stredoveku v slovenských dejinách a začína sa datovať novovek – **490. výročie.**

September

- **4. 9. 1906 sa narodil** v Kláštore pod Znievom **Alexander Moyzes, slovenský hudobný skladateľ.** Umrel 20. 11. 1984 v Bratislave. Bol šéfom hudobného vysielania Radiojournalu. Jeho prvé skladby majú avantgardný výraz a sociálny akcent (Demontáž, Nikola Šuhaj). Najväčšie úspechy dosiahol v symfonickej hudbe – vytvoril 12 symfónií. Jeho komorné skladby a piesne tvoria základný kameň modernej slovenskej hudby. Bol spoluzakladateľom SLUK-u i jeho riaditeľom – **110. výročie narodenia.**

- **4. 9. 1976 zomrel** v Bratislave **básnik, novinár, predseda Matice slovenskej Ladislav Novomeský.** Narodil sa 27. 12. 1904 v Budapešti. Stal sa komunistickým novinárom – Pravdu chudoby redigoval v Ostrave, Rudý večerník a ďalšie časopisy v Prahe. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava vrátil sa na Slovensko. Bol členom ilegálneho vedenia KSS a organizátorom SNP. Po vojne pôsobil v Bratislave – povereník pre školstvo a osvetu – zaslúžil sa

o vznik viacerých vysokých škôl, divadiel, SNG a iných kultúrnych inštitúcií. V rokoch 1945 -1954 bol predseda Matice slovenskej. V roku 1951 ho neprávom obvinili z tzv. buržoázneho nacionalizmu a uväznil. Po prepustení z väzenia od roku 1968 bol znova zvolený za predsedu Matice slovenskej. V poézii vyšiel z tradície symbolizmu, podnety vzal aj z proletárskej poézie. Vrcholom jeho tvorby sú zbierky Otvorené okná a Svätý za dedinou. Jeho básnické dielo výrazne ovplyvnilo smerovanie medzivojnovnej i povojnovej poézie na Slovensku a včlenilo ju do európskeho kontextu. – **40. výročie smrti.**

- **13. 9. 1916 sa narodila** v Pacove v Čechách **spisovateľka, herečka a režisérka Magda Husáková-Lokvencová**. Umrela 17. 1. 1966 (po havárii vrtuľníka) v Bratislave. Pôsobila ako právnička v banke, od roku 1946 ako režisérka Novej scény. Po uväznení manžela pracovala v Slovenskom národnom múzeu. V roku 1955 sa vrátila k divadlu. Jej režijné pole bolo široké – obsahovalo hudobné komédie, pôvodné slovenské hry, spoločensko-kritické drámy i divadelnú publicistiku. Po návrate na Novú scénu pripravila 49 divadelných a 6 televíznych inscenácií. Herecky sa presadila vo filme Vlčie diery a vo viacerých televíznych inscenáciách – **100. výročie narodenia, 50. výročie smrti.**

- **15. 9. 1906 vyšlo** v Bratislave **prvé číslo časopisu Napred**. Bol orgánom Sociálno-demokratickej strany Slovenska. Jeho vydavateľom a zodpovedným redaktorom bol Emanuel Lehocký, neskôr Ján Pocisk. V roku 1909 sa zlúčil so Slovenskými robotníckymi novinami (Časopisu pre hájenie záujmov pracovného ľudu slovenského) – **110. výročie vzniku.**

- **17. 9. 1891 zomrel** v Spišskej Belej **matematik, vynálezca, univerzitný profesor Jozef Maximilián Pecval (Petzval)**. Narodil sa 6. 1. 1807 v Spišskej Belej. Pôsobil ako inžinier v Pešti a ako vysokoškolský profesor matematiky na univerzitách v Pešti a vo Viedni. Venoval sa predovšetkým optike. Vypočítal fotografický portrétový i krajinársky objektív, urobil matematický výpočet korekcie optických sústav i zložených optických sústav. V akustike vytvoril teóriu kmitov napnutých strún. Skonštruoval klavír s tromi radmi klávesov. Zaoberal sa otázkami stability mostov, lanových dráh a výškových budov – **125. výročie smrti.**

- **20. 9. 1746 sa narodil** vo Vrbovom **cestovateľ, kráľ Madagaskaru Móric Beňovský**. Zomrel 23. 5. 1786. Bol príslušník šľachtického rodu – gróf. Pred rokom 1764 vstúpil do armády. Po zajatí v bojoch za nezávislosť Poľska ho deportovali na Kamčatku,

odtiaľ zorganizoval útek trestancov a absolvoval prvú známu plavbu od severovýchodných a juhovýchodných brehov Ázie do Macaa. Francúzsky kráľ ho poveril výpravou na Madagaskar, kde zjednotil časť ostrova a domorodé kmene ho zvolili za kráľa. Po návrate sa v Rakúsku pokúsil o vybudovanie námornej flotily a zámorského obchodu. Po neúspešnom pokuse stať sa generálom americkej armády, zorganizoval znova výpravu na Madagaskar, pri ktorej padol v boji s Francúzmi. Svoje skutočné a šťastie i vymyslené zážitky spracoval v denníku vo francúzštine. Preložené sú do angličtiny a vyšli v 20 vydaniach v desiatich jazykoch sveta. Je prvým slovenským autorom svetového literárneho bestselleru. Považujú ho za hrdinu malgašského ľudu. Jeho denník vyšiel v slovenskom preklade roku 1808 i v roku 1965. Pri 250. výročí narodenia Slovenská štátna banka vydala 200 Sk pamätnú mincu **-270. výročie narodenia, 230. výročie smrti.**

Michal Eliáš